

CÒN NẾU CÒN TẤT

Viết bằng đũa mũi và trái tim

Tác giả: Lê Thị Diệp

Hà Nội, 2026

*T□ng ng□□i thân, b□n bè và t□t c□ nh□ng ng□□i
c□n tìm c□m h□ng trong cu□c s□ng.*

Lê Th□ Đi□p

M C L C

L I M Đ U	5
CH NG I: GI T H NG TRONG KÝ C	6
I - GI T H NG CU I CÙNG C A Đ NG N C	6
II - TI NG R NG ĐAU Đ N VÀ BÀI H C V S H N THUA (TR U HÚC NHAU)	8
III- MI NG TH T CHU T	12
IV - NH NG TRÒ D I D T VÀ MÙI QU XANH	15
CH NG II: KHI DÒNG SÔNG Đ I MÀU	18
I - V T S O C A M T NGÔI LÀNG.	18
II - V T S O TRONG KÝ C	22
III - V T S O C A TH I Đ I	27
P/S:	29
CH NG III- GÀU N C C A Ý CHÍ	31
I - NGHĨ V M T C U TH NG - 23 NĂM M T TRI T LÝ	31
II - M T CÁNH C A M RA	37
III - NG I GIÚP TÔI “L M L I”	44
IV - NH NG NG I B N KHÔNG G P	47
CH NG IV: V TRÍ C A BÌNH AN	53
I - MÓN QUÀ C A M T SÁNG M A VÀ L NH	53
II - NH NG T NG S U C A TÌNH YÊU	55
III- HOA LY – V Đ P C A S THANH KHI T VÀ KIÊN NH N	60
IV - CHI U BA M I T T	63
PS:	65

LỜI KẾT: KHI HOA LY ĐÃ TẠO HƯNG

LỜI MỞ ĐẦU

"Còn nếu còn tắt"

Ông bà ta vốn dĩ nhàn thảnh. Chả vài chốc mồi mồi nhàn nhàn đút ruồng đòng. Nhưng càng đi qua nhiều năm tháng, càng nếm đọt bụi đòng cay, tôi càng thấy trong đó là cốt lõi triết lý sống bền bỉ và thắm sâu.

Với người nông dân, đó là niềm tin không đứt hàng khi cày cấy còn mong manh như sợi chỉ.

Với tôi, một người đã 23 năm nếm bít đòng, thì mỗi cú chằm mũi vào màn hình, mỗi con chữ gõ nên, chính là một gàu nước tôi tát vào sa mạc của sự lãng quên, để cứu lấy tâm hồn mình.

Cuốn sách này là hành trình tôi tát những gàu nước ấy. Tôi ký ức, trần trụi, chi chít đọt, cho đến khi tìm thấy bình an.

Nếu bạn đang cầm cuốn sách này, tôi hy vọng bạn sẽ tìm thấy một "giọt hồng" nào đó cho riêng mình, để thấy yêu thêm cuộc đời này, dù nó còn nhiều vất vả.

CHƯƠNG I: GIỚI THIỆU TRONG KÝ

Những câu chuyện này chính xác là những hình thức bìa đẹp nên tâm hồn và tính cách tu dưỡng tôi.

Ký không phải là những gì đã qua, mà là những gì còn lại để nuôi dưỡng hồn tôi.

Nhiều người hỏi tôi, đừng lo lắng nào giúp một người bạn lái xe 23 năm về quê để sống lại quê hương? Câu trả lời của tôi là những năm tháng tuổi thơ gian khổ những ngày vất vả vất vả.

Những bài viết của tôi đây là những gì mà cho khát vọng của tôi:

- Một đứa trẻ lớn lên trên cái đời sống bấp bênh trên những khổ đau.
- Một người trẻ tuổi tìm kiếm những điều của muôn loài sống thọ của mình.

I - GIỚI THIỆU CÙNG CẢ ĐANG NỔ

Ngày nay, tôi còn làm việc ở xí nghiệp Bm Sn. Khi một buổi chiều sau dãy núi đá vôi, ánh đèn vàng trong sân nhà máy bắt đầu sáng lên như một miền sao riêng giữa đêm.

Trong lúc công nhân ca 2 (chiều) hoặc ca 3 (tối) làm việc, thì ở kho công nhân bê tông đổ bê tông ánh sáng, hàng trăm con cá công nhân say đèn lao vào vòng sáng, rồi “bốp bốp” xuống một đống. Chờ chờ củi xuống, bàn tay thoăn thoắt một lúc đã có một đống củi của chấu thau. Những người thợ làm ca 3 hôm hôm mang vào rang vàng, tiếng con giòn tan đổ vào hàm răng, hôm hôm thòm nồm của tuy nhiên

thậm cả củng quyển cùng chén rổu tắm, kéo đêm ngấn lị, xua đi cấn buấn ng, khiñ nhng câu chuyển không còn dđang...

Cà củng khi ỳ chng phđi sinh vđt quý hiđm gì. Chúng hiñ diñn tđ nhiên nhđ bèo tây nđ tím bđ mđng, nhđ đàn cá rô lđđđi chân ruđng, nhđ tiđng đđ gáy đêm hè. Vào vđ gđt, nđđc mđng trong veo, chđ thoáng nhìn đđ thđy bóng chúng lđđđ đđ đđi lđp rong, đng thđ bé xú nhđp nhđ nhđ sđđi tđ khđi. Đđđi sđng cđđa chúng đđ đđđi mà tinh tđ: sẵn mđđi nhđ sát thđ, nhđng lđđi chăm sóc trđng nhđ mđt ngđđđi cha kiên nhđn và mđu mđđc. Và đđđc biđt, chúng mang trong mình mđt giđt hđđng mà thiên nhiên đđ hào phóng ban tđng: cay đđm, dđu đđu – thđ hđđng có thđ làm cđ gian bđp quđ ngđđ chđ bđng mđt chđm tắm...

Ngày đđ, trđ con trong làng vđn rđ nhau theo ngđđđi lđn ra mđđng bđt cà củng. Niđm vui đđđn giđđn đđđn mđđc không cđđn đđđu cao xa, chđ cđđn ngđđi bên bđ, chân vđy nđđc, mđt đđđi theo chiđđc bóng nâu lđđđ ngang. Bđt đđđđc con đđđc, ai cũng nâng niu, vì biđt rđng giđt hđđng trong nó rđt quý giá. Giđt hđđng ỳ, khi hòa vào bát nđđđc mđđm chđm bánh củn nóng, sđ đđđng thđđc cđ mđt miđđn ký đđc: khi sđđng mai còn đđđng trên lá, tiđng mđ đđđđi con ăn sáng, mùi rđm mđđi tuđt, tiđng chim sđ rđu ran trên mái ngđđ.

Nhđng rđđi, nhđng con mđđng, cái ao tđng nuôi sđđng cà củng đđđn đđđn đđđđi màu. Nđđđc không còn trong, bèo tây cũng ít đđđn. Hóa chđt nông nghiđđp len vào tđng gđđn sóng, củn đđ nhđng sinh linh nhđ bé. Cà củng, cũng nhđ rđđt nhiđu nhđng thđy sinh khác, biđđn mđt nhđ thđ chđđa tđng tđđn tđđđi. Câu “Cà củng đđđn chđđt đđđt vđđn còn cay” giđđnghe cũng man mác, vì có tìm đđđ con mđđt cũng chđng thđy lđđy mđđt con đđđđ mà “cay”.

Giđđ đđđy, hđđđng cà củng thđđt chđđ còn trong nhđng trđđđi nuôi hiđđm hoi, đđđđ đđđđ, phđđn lđđđn hđđđng vđđ ngoài chđđ

ch□ là th□ hóa ch□t t□ng h□p: mùi thì gi□ng đ□y, nh□ng thì□u h□n. M□t cà cu□ng không ch□ là m□t m□t món ngon, mà là m□t đi m□t d□u hi□u c□a th□i đ□ng n□□c còn trong lành – n□i con ng□□i và thiên nhiên t□ng s□ng chan hòa.

Tôi v□n nghĩ, gi□ l□i đ□□c cà cu□ng nghĩa là gi□ l□i m□t gi□t h□□ng ký □c – gi□t h□□ng mang h□n đ□ng quê, n□i có nh□ng đēm đèn vàng nhà máy hút c□ b□u tr□i côn trùng, có ti□ng c□□i mát r□□i bên hiên, và có tu□i th□ tôi ng□□i bên b□ m□□ng, ch□ m□t cái ch□p nâu l□□t qua...

L□i t□ s□ c□a tác gi□: Tôi nh□ mãi hình □nh con cà cu□ng – th□ côn trùng mang trong mình gi□t tinh d□u th□m đ□n nao lòng... Đ□i v□i tôi, con cà cu□ng là bi□u t□□ng c□a m□t th□i đ□i mà con ng□□i và đ□t đai g□n bó khǎng kít.

II - TI□NG R□NG ĐAU Đ□N VÀ BÀI H□C V□ S□ H□N THUA (TRÂU HỨC NHAU)

H□i tôi còn bé, kho□ng sáu, b□y tu□i, b□n anh em tôi v□ quê t□n c□ s□ng □ nhà ch□ gái c□a m□ – mà □ quê tôi g□i là “M□”.

Vi□c chǎn trâu ch□ y□u là c□a anh Hai đ□m nhi□m. Khi r□nh, anh Ba ho□c ch□ có th□ ph□ giúp. Còn tôi – thích thì theo, không thì l□i t□m năm t□m ba v□i lữ b□n tha th□n kh□p n□i, v□i nh□ng trò mà ch□ có chúng tôi m□i có th□ "sáng t□o" nên.

Hôm □y, hi□m hoi c□ b□n anh em cùng đi.

Bǎi chǎn trâu nh□ m□t sân ch□i tu□i th□. Tr□ con đ□ m□i l□a tu□i, trâu bò các lo□i, ti□ng g□i nhau í □i, ti□ng c□□i, ti□ng quát, ti□ng roi qu□t vun vút... T□t c□ hòa vào nhau, thành m□t th□ âm thanh r□t đ□i quen thu□c v□i tr□ chǎn trâu th□i đó.

Nhàn c□ vi b□t thi□n.

Trò chăn trâu thối nào cũng chòng thiêu gì nhúng trò nghếch ngòm. Và hôm đó, anh vùi các bần nghĩ ra một trò mà hủ tuối trò tinh nghếch thì ai cũng thây rớt khoái, cho trâu húc nhau...

Chú trâu nhà tôi là trâu mông, màu béc, to khỏe và rớt đốp. Nó nòi tiêng là đ. Vây mà anh Hai lòi thuôn phéc đéc – chẻ cùn mốt tiêng gỏi hay mốt cái vung tay nhè là nó nghe theo rằm rốp.

Thế nên khi “vào cuốc”, ai cũng háo hức.

Hết con này độn con khác.

Trâu nhà tôi thêng.

Lòi mốt con khác.

Vùn thêng.

Lũ trò hò reo nhè xem hời. Còn tôi, đặng sát bên anh Hai, trong lòng dâng lên mốt cộm giác vĩa tẻ hào, vĩa hời hốp.

Rời độn trồn cuói.

Mốt đỏi thẻ đợc dợt ra – cũng to, cũng khỏe, và lòn này có vẻ ngang tài.

Hai chú trâu đặng đỏi diộn.

Chúng nòn móng xuống cẻ.

Gợm nhau.

Phì mnh.

Cúi thóp đởu.

Rời lao vào.

Sợng khóa chét vào nhau.

Hai thân hình gợng lên.

Mốt đở lẻ.

Chân choãi ra, ghìm xuống đất.

Chúng giêng co têng chút mét.

Khi con này cấn lên, con kia lòi gêng ghìm xuống.

Khi con này tìm cách hất đầu, con kia lẹp tấc ép lòi.

Têng tấc đất bẻ giành đi, ròi giết lòi trong im lặng căng thẳng.

Ròi thấn trấn bấn đầu nghiêng.

Trâu nhà tôi dấn dấn đẩy lùi đôi thấn – têng chút, têng chút mét. Đã đổ cấn hấn mét mét.

Cấn đấm vỗ tay, reo ồn lên:

“Xong ròi... xong ròi... nhà vô địch!”

Đúng lúc tấc cấn đầu tin rêng trấn đầu đã kết thúc...

Bấn ngấn xấn ra.

Con trâu kia, trong nấn lấc cuấn cùng đẩy thoát thân, bấn gấn mấn nhấn đầu – nhấn muấn rút ra đẩy quay chấn.

Nhấn ngay sau cú giết ồn, tiếng rấn đau dấn vang lên.

Và kết vùnng ra bấn chấn..., lòi chính là trâu nhà tôi.

Không thấn hiấn nấn, chuyấn gì đã xấn ra trong khoấn nhấn cấn đó.

Chấn biấn rấn:

Tấn ngấn ồn anh hùng bấn bấn, sang kết thua cuấn trong dấn đầu.

Có thấn chấn là mét chấn pấn mà thôi.

Thấn kinh hoàng khi nghe.

Tiếng tru đau dấn cấn nhấn gì mà ta yêu quý và ngấn mấn.

Em trâu nhà tôi điên cuấn...chấn.

Chị...vết thoong qua chị tôi và rồi anh Hai cũng chị theo...

Nhưng tôi đã kíp nhìn ra ánh mắt chị a chị s đ đau và đy hoong lo n c a em...

Một bên sưng đỏ lôm, r m máu.

Trên bãi cỏ còn lị chi c v s ng đen bóng – ni m kiêu hãnh c a m t “chàng trai” đã quen v i chi n th ng.

Tất c di n ra trong ch p m t.

C bãi chặn trâu l ng đi.

Không còn m t ti ng reo.

Ch còn nh ng g ng m t tái đi vì ho ng h n.

Trên đ ng v , m y anh em tôi l ng thình.

N i háo h c ban đ u bi n m t.

Ch còn l i m t c m giác n ng n – khó g i thành tên.

V đ n nhà, M và Bác kh n tr ng n u cháo, r i g i y tá thú y đ n chăm sóc cho “th ng binh”.

V a làm, Bác v a nói:

“trâu bò thay v s ng cũng gi ng nh ng i ta thay móng tay thôi”.

Có l , Bác và M nói v y... đ chúng tôi b t áy náy thôi.

Nhưng trong lòng tôi khi y, không ph i ch là lo cho con trâu.

Mà là m t đ i u gì đó khác – m h , nh ng đ đ nh su t đ i.

Sau này l n lên, nghĩ l i, tôi hi u:

“Tu i th không ch có nh ng trò ngh ch ng m vô t , mà còn có nh ng kho nh kh c đ u tiên khi n ta ch m vào

ranh giãi cĩa đầu đĩn và mĩt mát.”

Rĩt nhĩ thĩi.

Nhĩng đĩ đĩ ỉ lĩi suĩt đĩi.

Con trâu mĩt sĩng vĩn tiĩp tĩc sĩng và thay vĩ mĩi; con ngĩĩi dù mĩt đi đĩi chĩn vĩn cĩn "giĩĩ hĩĩng" trong tĩm hĩn đĩ khĩng gĩc xuĩng.

III- MIĨNG THĨT CHUĨT

Sau chuyĩn con trâu bĩ long sĩng dĩn lĩng xuĩng, anh em tĩi lĩi trĩ vĩ vĩi nhĩp sĩng quen thuĩc.

Đĩ là mĩt buĩi chĩu sau vĩ gĩĩt chĩem.

Cĩnh đĩng vĩa gĩĩt xong, trĩ gĩc rĩ, rĩng mĩnh mĩng. Đĩy cĩng là thĩi đĩĩm chuĩt đĩng bĩo nhĩt trong nĩm.

Hĩm ỹy, anh Thanh – bĩn cĩa anh Hai – rĩ đi sĩn chuĩt.

Nghe đĩn đĩ, tĩi và chĩ nhĩt quyĩt đĩi đi theo.

Thĩ là chĩng tĩi xin phĩp Mĩ đi thĩm ỹng nĩi ỉ đĩu lĩng..., nhĩng thĩc chĩt là nhĩp vĩo “đĩi sĩn” ngoĩi đĩng.

Đĩng cĩ đĩi sĩn, mang theo đĩ cĩ:

Mĩt chĩc giĩ lĩn đĩ đĩng “chĩn lĩi phĩm”, bũ nhũi rĩm đĩ hun khĩi, mĩi, thuĩng đĩ đĩo hang, vĩi con chĩ sĩn đĩ đĩc luyĩn thĩn khĩc tĩn cĩa lĩ chuĩt, và cĩ nhĩng thĩ đĩ gĩ, đĩ dĩa, đĩ dĩn.

Ra đĩn nĩi, cĩc anh bĩt đĩu “tĩc chĩn”.

Hĩ chĩn nhĩng hang cĩ nhiũ dĩu chĩn, rĩi đĩo rĩng cĩa, hĩc phĩ bĩt chĩ trũ ỹn.

Sau đĩ, chĩt rĩm sao cho khĩng bĩc lĩa – chĩ ỹm ỹ khĩi.

Rĩt nhiũ khĩi.

Chúng mày chóc, cánh đờng nhọt ngày hời.

Ngồi đào, ngồi quýt, ngồi gõ.

Khói xanh lơ lơng, lan đờn khộp ruợng.

Tiếng ngói í ới, quát tháo.

Tiếng chó sủa khi đờn đờp, khi thủa thọt.

Tiếng phèng la, nẹp xoong va vào nhau chan chát.

Tất cả tởo nên mọt không khí vĩa náo nhiệ, vĩa hờn loờn.

Rời nhợng con chuột bọt đờu xuột hiờn.

Tở trong hang, chúng cuợng cuợng lao ra, sực sủa vì khói.

Nhợng con to, béo múp.

Chúng chủa kộp đờnh hợng thì đã bở nhợng bàn tay nhanh nhợ gợng kìm chộp lợy.

Con nào thoát đờc tay ngói, cũng khó thoát khời hàm chó sắn.

Tợng con, tợng con... lơn lơt bở tóm gờn và ném vào giở.

Tiếng cỏi, tiếng reo vang lên không đọt.

Chọt mọt lúc, giở đã nợng trĩu.

Chiều muờn, chúng tôi thu đờn đờ vở.

Các anh rủa ráy, chờnh lời quờn áo. Chúng tôi ra vở trờc.

Anh Thanh gỏi vỏi theo, nháy mọt vỏi anh Hai:

“Ê... tởi nhợ nhé!”

Đêm đờ.

Khi anh em tôi đã lên giợng đờc mọt lúc, anh Hai thì thào vỏi anh Ba:

“Vẫn ngay nhé... thôi... không mất bí...”

Tôi đang thiu thiu ngủ thì thấy anh Ba lẳng lẳng chui lên giường.

Các anh chị khéo lay tôi dậy.

Một miếng gì đó dính nhét vào miệng.

Thì.

M.

m.

Ngủ.

Hỏi chưa về cả m.

“Im... bí mất...”

Hóa ra, anh Ba dính cẳng lên sang nhà anh Thanh, mang về một bọc gói lá chuối còn nóng – thì dính sến mà các anh chị đùa là “gà dính”.

Chúng tôi ăn ngay trên giường.

Bọc bọc tay.

Nhưng đi u mà M vẫn nghiêm khốc dậy chúng tôi mỗi ngày, là không dính phép.

Nhưng đêm nay, tất cả đều bỏ phá l.

Không ai nói to.

Chỉ có tiếng thì thì và những cái nuốt v.

Tôi cũng không kịp bí ngon hay không.

Chỉ nhớ một đi u: Về ăn..., về s.

S mất bí.

S b m.

Mà vẫn ăn.

Đó là lộn đầu tiên và cũng là lộn duy nhất (cho đến tận bây giờ) tôi ăn thật chuốt.

Một ký ức tuối thối vữa buồn cùi, vữa hôi hóp, vữa vô cùng...thú vị.

*Có nhúng miếng ăn sủi đi theo ta sủi cuốc đi không
hẹn vì ngon, mà là vì bùi cính cưa nó.*

IV - NHỮNG TRÒ ĐỐI ĐÓT VÀ MÙI QUẾ XANH

Thế bao giờ, tôi – cũng như rất nhiều đứa trẻ khác – lộn lên cùng cái đối.

Đối đến mức cái bóng lép kóp cũng trở thành quen thuộc.

Và khi cái đối đi cùng tuối thối, nó sinh ra vô số trò đối đót. Những trò mà nghĩ lại bây giờ chibiết bết cùi... rồi lẳng đi.

Chúng tôi không chửi quế chín.

Trái cây khi ọy không phải để chửi chín, mà để... ăn ngay cho đỡ đói.

Quế xanh, táo non chửi nhún nhún đến ngón tay, quế bàng còn cụng, hiêm hoi lồm mồm thối quế chín lóp ló sau trăn mả – thối gì với tôi đố là tìm mồm cách với.

Có hôm, cứt bần đống dúi gấc bàng, ngốc cứt nhìn nhúng quế lẳng lẳng trên cao, rồi thì ào bàn bứt nhúng đang làm chuyển trống đi. Leo thì không dám. Thế là... ném dép.

Những chiếc dép cao su mòn vẹt bay vút lên tán cây, rồi xuống cùng tiếng còi và cứt thối phào khi có quế rỗng theo. Có hôm dép mứt lỏi trên cành, cứt bần đống nhìn, tiếng dép mứt... tiếng quế mồi.

Những hôm sau, dép khác lỏi bay lên.

Trò d□i d□t l□i ti□p di□n.

□i thì ph□i hái tr□m.

Đó là c□ m□t “k□ ho□ch”: đ□a c□nh gi□i, đ□a leo, đ□a đón.

Tim đ□p thành th□ch. Tai v□nh lên nghe t□ng ti□ng đ□ng.

Có khi v□a hái đ□□c vài qu□ đã ph□i b□ ch□y tán lo□n. □i còn c□m trên tay cũng ch□ng k□p ăn.

S□ thì s□. Nh□ng l□ thay, ch□ng đ□a nào b□ cu□c.

Táo thì ch□ r□ng... mà ch□ không n□i.

L□i ném dép. L□i ném đá.

Qu□ r□i xu□ng, d□p nát. Lau v□i vào áo r□i “ném” t□t vào mi□ng, nhai rau ráu.

M□t nhẩn l□i vì chua, vì chát.

Mà lòng thì vui nh□ v□a nh□t đ□□c m□t kho báu.

Bây gi□ nhìn tr□ con l□n lên trong đ□ đ□y, tôi th□y lòng mình yên h□n.

Các con không c□n trèo cây, không c□n ném dép, cũng ch□ng ph□i hái tr□m □i đ□ ch□ng ch□i v□i cái đói.

Tu□i th□ bây gi□ êm □ và an toàn h□n — theo m□t cách r□t khác.

Tôi không ti□c nu□i.

Càng không so bì.

M□i th□ h□ có m□t b□u tr□i riêng đ□ l□n lên.

Nh□ng đôi lúc, gi□a nh□ng bu□i chi□u r□t yên, ký □c cũ v□n tr□ v□.

Mùi □i xanh.

Ti□ng dép bay lên ng□n bàn.

Cảm giác hồi hộp khi quỳ rụi xuống đất...

Tất cả hiện lên rõ ràng đến lạ.

Không phải để buồn.

Mà để nhắc tôi nhắc mình đã từng đi qua những tháng ngày như thế – đã từng lên lên bổng thiêu thiêu... mà rớt đi trong veo.

Những trò dối dốt của một thế gian khó đã lùi xa, những chúng tôi hiện lên một phần nhìn.

Nếu có chúng, tôi biết quý từng miếng ăn.

Biết san sẻ.

Biết hài lòng với những điều giản dị.

Và quan trọng hơn cả, tôi học được cách thế nào để một cách hiện lành – không đòi hỏi.

Có lẽ, tôi thế không đo bằng những gì đã có, mà bằng những gì từng thiêu...

Đến khi lên lên, ta biết thế nào là đẹp, là thế nào, và là sự biết ơn.

Những khoảnh khắc này cũng là một trong những "phần móng" của ngôi nhà tâm hồn tôi. Con gà cuộn dấy tôi với cái đẹp tinh tế. Miếng thịt chuốt đến dấy tôi với tình ngời lúc gian nan.

Tiếng rặng của con trâu dấy tôi với sự trác ẩn. Và mùi quỳ xanh dấy tôi lòng biết ơn.

Chính những chút liêu thô sự ấy đã tạo nên một tôi của ngày hôm nay, biết phải thế nào để lên và không ngừng còn nhìn còn tắt. Khi cả thế tôi không còn như trước kia cả, tôi không nhìn vào những gì mình đã mất, mà tôi dựa vào "giết hàng" còn lại trong tìm kiếm sự tiếp.

CHƯƠNG II: KHI DÒNG SÔNG ĐỔI MÀU

Có người nói, khi một người phải nghỉ yên một chỗ, thì gì cũng của họ sẽ thu hẹp lại. Với tôi thì ngược lại. Chính trong sự tĩnh lặng của bốn bề tôi đã sống được nhiều điều mới mẻ nhìn thấy khắp nơi những chuyện đáng để chia sẻ ngoài kia. Những bài viết trong chương này là tiếng lòng của một người có lòng tri, trần trụi trước sự phai nhạt của hồn quê, sự khốc nghiệt của lòng người và những vết sẹo mà lịch sử đã để lại trên thân phận con người. Tôi quan sát không phải để phán xét, mà để tìm lại những giá trị tốt đẹp đang bị vùi lấp dưới lớp bụi của lòng tham và sự vô cảm.

I - VỐT SỔ CỦA MỘT NGÔI LÀNG.

BÓNG NẮNG TRÊN VƯỜN LÀNG Làng Vườn Xanh nằm lọt thỏm giữa những cánh đồng lúa xanh rì, bốn mùa gió lộng.

Ngày xưa, người ta còn gọi là làng Vườn Sen. Mỗi dịp hè về, đám nọ nọ trên làng lại trồng xóa hoa sen. Hương sen theo gió len qua từng ngõ nhỏ, quyện vào bữa cơm có rau muống luộc thơm nồng, độn súp mà ngọt độn tận đáy lòng.

Trẻ con lại bùn bết cá rô.

Người già nghỉ ngơi gác đĩa tre đan rổ rá.

Thật sự là hạnh phúc gì đâu trong an bình.

Cuộc sống trôi đi chậm rãi, như thời gian có gì có thể làm xáo trộn.

Rồi một ngày, những mái lợp fibro xi măng xuất hiện, rồi hàng loạt túi tiền của những người mới nong hai sừng.

Những lo ngại thuộc trổ sâu "hiếu qu" bở t đởu đởc xở t dày hỏn trên ruởng.

ở đởu con sông nhỏ, mỏt xỏỏng nhuỏm mỏc lên, nỏc thỏi chỏy ra lỏng lỏ, ngày này qua ngày khác.

Ban đởu, ai cũng thỏy tiỏn lỏi...

Thỏy nỏng suỏt hỏn.

Thỏy đở vỏt vỏ hỏn.

Thỏy con trỏ có thu nhỏp hỏn...

Không ai ngỏ rỏng, có nhỏng thỏ vô hình đởng âm thỏm len lỏi vào cuỏc sỏng và sỏ làm đởi màu cỏ ngôi làng.

Bà Lỏu là ngỏỏi đởu tiên gỏc ngõ.

Ung thỏ gan.

Cỏ đởi bà sỏng hiỏn lạnh, quanh quỏn trên ruởng đởng. Mỏi lỏn phun thuỏc, bà tỏ xách bình, lỏi xuỏng ruởng ngỏp đỏn đởu gỏi. Nỏc uỏng là nỏc mỏa hỏng tỏ mái nhà, nhỏ tỏ tiên tỏ trỏm đởi vỏn thỏ...

Khi bác sĩ nói nguyên nhân có thỏ tỏ nguỏn nỏc và hóa chỏt, bà chỏ cỏỏi, mỏt nỏ cỏỏi rỏt nhỏ:

"Nỏc mỏa? Sao vỏy nhỏ?"...

Rỏi đỏn anh Thỏo.

Ngỏỏi khỏe nhỏt làng.

Cày mỏt ngày bỏng hai ngỏỏi khác.

Anh ho.

Nghĩ là cỏm cúm.

Đỏn khi xuỏng viỏn tỏnh... đỏ là giai đỏn cuỏi.

Rỏi đỏn bé Nhi.

Tám tuỏi.

Ung th□ máu.

T□ đó, làng V□ng Xanh không còn nh□ tr□□c.

Ng□□i đi vi□n nhi□u h□n ng□□i ra đ□ng.

Đám tang th□a mà n□i nhau...

Nh□ng ng□□i còn kh□e..., cũng b□t đ□u th□y s□.

Nh□ng r□i v□n ph□i c□m bình thu□c, v□n ph□i xu□ng ru□ng.

Vì..., không bi□t làm khác đi th□ nào.

M□t bu□i tr□a mùa thu, m□t nhóm sinh viên v□ làng.

H□ l□ng nghe.

H□ ghi hình.

H□ k□ l□i câu chuy□n c□a bà L□u, anh Th□o, bé Nhi...
b□ng t□t c□ s□ chân thành.

Không ai ng□, câu chuy□n □y lan đi.

Nh□ng tin nh□n.

Nh□ng kho□n ti□n nh□.

Nh□ng l□i h□i thăm t□ nh□ng ng□□i ch□a t□ng g□p.

M□t đi□u gì đó... b□t đ□u chuy□n đ□ng.

R□i có nh□ng ng□□i khác đ□n.

Bác sĩ.

K□ s□ môi tr□□ng...

H□ đo n□□c.

H□ ki□m tra đ□t.

H□ ch□ ra nh□ng đi□u mà làng đã vô tình s□ng chung
su□t bao năm:

N□□c nhi□m hóa ch□t.

Mái fibro thối búi đét vào nóc mả.

Ruồng đống tích tởn thuở trổ sâu...

Ngày nhông bởn lóc nóc đét chổ vổ, cổ làng đống nhìn.

Không ai nói nhũu.

Chổ có nhông ánh mọt... vổa hy vổng, vổa tiểc nuổi.

Anh Hổo đống lổng, giổng nghổn lổi:

“Giá mà... có ngổổi vổ sổm hổn...”

Bà Lổu lúc đó đã yổu lổm.

Nhông bà vổn ra sân đình.

Tay run run, nổm tay tổng ngổổi:

“Thôi... còn kổp cho lũ trổ...”

Tổ hôm ổy, làng bổt đổu thay đổi.

Mái fibro đổc tháo xuổng.

Mái ngổi đổ dổn thay thổ.

Ngổổi ta hổc cách trổng rau sổch.

Đổi cho nhau tổng mổ rau, con gà.

Khi phun thuổc, ai cũng mổc đổ bổo hổ.

Nhông điổu nhổ... nhông không còn là chuyổn nhổ nổa.

Dòng sông cũng đổi khác.

Xổổng may buổc phổi xổ lý nổổc thổi.

Nổổc bổt đổc.

Và mổt ngày, lũ trổ reo lên:

“Có cá rổi!”

Nhông không phổi ai cũng kổp chổ đổn ngày đó.

Bà Lu đi.

Anh Tho đi.

Ho mang theo câu chuyên về những mùa lúa, những buổi chiều gió lơng... và cả một phần ký ức của làng.

Bé Nhi vẫn đang điều trở.

Mọi lần về, em lại chạy ra bên sông, cười rất tươi:

“Sông làng mình xanh hơn rồi!”

Trên sân đình, một túm bông gà đều treo lên:

“Giờ sạch đẹp – nồng – không khí, đều làng mình mãi xanh.”

Mùa sen năm ấy, đều sen nở trởng trở lại.

Hàng sen lan trong gió, như một lời nhắc.

Chiều xuâng, nắng vàng rọi trên cánh đòng lúa non, long lanh.

Như thế sau tất cả...

bóng nắng đã trở về.

Dù bóng nắng có trở về muôn màng, nhưng còn nồng cả thì ta vẫn phải tắt, vẫn phải làm điều gì đó cho những thứ hết sau...

* Tôi nhìn thấy số tiên lời của những cái mọi nhưng cũng thấy cả số một mát của cái "hơn".

Những mái nhà không còn biết thứ, và con người dầng như cũng đang dần đóng cả lòng mình lại vào i thiên nhiên (Đây mọi chỗ là giới hơn trong quy mô LÀNG).

II - VỀ TÁC ONG TRONG KÝ ỨC

TỐT MÀ SAI Trong cuộc sống, tôi nhìn nhận ra một điều không dễ chấp nhận nhưng rất thật: không phải cứ là người tốt, có học thức, đức hạnh xã hội công nhận, thì suy nghĩ và hành động luôn đúng...

Con người, dù ở vị trí nào, vẫn chịu ảnh hưởng của hoàn cảnh, lợi ích, cảm xúc, đức hạnh và các giá trị nhân nhận thực của chính mình.

Đúng – sai không phải lúc nào cũng rõ ràng.

Nó phụ thuộc vào góc nhìn, quan điểm và bối cảnh.

Nhưng cũng có những sự việc, nếu đặt lên bàn cân giá trị nhân văn làm trung tâm, thì phần lớn không quá khó để nhận ra.

Nhìn ra thực tế hôm nay, điều đó càng rõ.

Khi một quốc gia lên đường vũ lực xâm phạm chủ quyền của một quốc gia nhỏ hơn – một quốc gia có lãnh thổ, có chính phủ hợp pháp và quyền tự quyết – thì xét về luật pháp quốc tế lên đàng lý lẽ quát, hành vi gây chiến rất khó có thể biện minh.

Ông hay quyền tự vệ chính đáng của bên bị xâm lược không phải là cớ sùỵ cho hành thù, mà là báo về những giá trị nhân tính: chủ quyền, công lý và sinh mạng con người.

Thực ra, trên thực tế, vẫn tồn tại những quan điểm bên trái bên phải chi phối.

Không hẳn vì con người trẻ nên xa, mà nhiều khi vì họ nhìn thực tế qua lăng kính của lợi ích, ý thức hệ, hoặc thông tin một chiều...

Khi chiến tranh bùng nổ thành “bàn cờ chính trị”, thì nỗi đau của những con người cả thế giới rất dễ bị quên.

Trong văn học, có những tác phẩm khiến ta nhìn chiến tranh bằng một ánh sáng khác.

Nội buôn chiến tranh của nhà văn Bô Ninh là một ví dụ. Tác phẩm không ca ngợi chiến công, không tô hồng chiến thắng, mà đi thẳng vào sự tàn khốc của chiến tranh – cả trong chiến trường lẫn ngoài chiến trường kéo dài sau đó.

Giá trị lớn nhất của cuốn sách không nằm ở việc đúng – sai về lịch sử, mà ở thông điệp nhân văn:

chiến tranh, dù là bất kỳ danh nghĩa nào, cũng cùng vốn là bị kẻ khác của con người.

Quy vạy mà trên mạng xã hội, quanh nhúng vẩn đố kỵ khác biệt, lối đi ra nhúng “cuộc chiến”

khác – bằng lối nói.

Đó, người ta không chỉ tranh luận quan điểm, mà còn dằn vặt phẩm hạnh, thậm chí xúc phạm lẫn nhau.

Điều đáng buồn là mỗi bên đều có lý lẽ của mình, có triết lý của mình, nhúng lối thiêu đi sự tôn trọng tối thiểu dành cho con người.

Tôi không phân định ai đúng tuy nhiên, ai sai hoàn toàn.

Điều mong mỏi chỉ là:

mỗi người bớt nhúng lối một chút, bớt cuộc đoạn một chút, và chia cho nhau một kho nhúng nhúng để hiểu lẫn nhau hơn.

Mỗi cá nhân đều có quy định quan điểm riêng. Nhúng quy định quy định có giá trị khi đi cùng với sự tôn trọng nhúng quan điểm khác mình.

Cuộc sống vẩn đã nhúng áp lực và bất an.

Chúng ta còn gia đình để yêu thương, sức khỏe để gìn giữ, và sự bình an nơi tâm để nâng niu.

Đừng biến khác biệt thành hận thù.

Đừng biến tranh luận thành hèn thua.

Đừng vội đánh mất điếu quý giá nhất – sự thật.

Sau cùng, có lẽ điếu quan trọng không phải là mình đứng về phía nào trong một cuộc tranh cãi, mà là mình còn giữ được phần ngẩng ngẩng trong cách nghĩ và cách nói của mình hay không.

Giữ được điếu đó, ta sống như một nhóm hèn.

Và xã hội, vì thế, cũng sống hòa hòa.

*Tôi thật không chắc là giúp người, mà còn là biết tôn trọng sự thật và tôn trọng lẫn nhau ngay cả khi khác biệt.

Đây cũng là một yêu cầu để kháng cự: không bao giờ có người hoàn hảo hoàn toàn.

Sự thật trên trời của chính tranh chấp khó chấp nhận đối với những người thích nhìn vào hào quang.

NẾU BUỒN CHỈ TRÁNH – MỘT CÁCH ĐỂ CÁ NHÂN Mình hoàn toàn không có ý định tham gia hay đứng về bên nào trong những tranh cãi đang diễn ra quanh Nỗi buồn chính trị của nhà văn Bảo Ninh.

Mình cũng không muốn bàn đúng – sai, hay – dở cho một tác phẩm văn học vốn đã có đời sống riêng suốt nhiều thập niên qua.

Với mình, vấn đề chính trị cốt lõi là không gian của nhiều cách để.

Mọi cách để phần ánh sáng, hay giá trị và để một của người tiếp nhận. Vì thế, việc tôi nói những ý kiến khác nhau quanh Nỗi buồn chính trị là để hoàn toàn tự nhiên.

Mình có đ□c và l□ng nghe quan đi□m c□a m□t s□ ng□□i có chuyên môn cho r□ng tác ph□m không nên đ□□c vinh danh trong danh sách “50 tác ph□m tiêu bi□u”. Mình tôn tr□ng nh□ng ý ki□n □y, và tin r□ng chúng có c□ s□ riêng.

Tuy nhiên, □ đây mình ch□ mu□n nói m□t đi□u r□t cá nhân:

theo c□m nh□n c□a mình, N□i bu□n chi□n tranh x□ng đáng đ□□c vinh danh – không ph□i vì nó “đúng”, mà vì nó quá th□t.

B□o Ninh không vi□t v□ chi□n tranh nh□ m□t b□n anh hùng ca. Ông cũng không ph□ lên chi□n tranh l□p ánh sáng lý t□□ng hóa quen thu□c.

Chi□n tranh trong N□i bu□n chi□n tranh hi□n lên tr□n tr□i, nh□y nh□a, ghê s□ và ám □nh. Đó là mùi t□ khí bám ri□t ký □c, là nh□ng cánh r□ng không ch□ có cây c□i mà còn ch□t ch□a linh h□n ng□□i ch□t, là s□ m□t m□i tri□n miên c□a m□t th□ h□ không bao gi□ th□c s□ tr□ v□ sau chi□n tranh.

Đ□c tác ph□m này, ng□□i đ□c không th□ đ□ng ngoài.

Ta b□ kéo vào, b□ dìm xu□ng, b□ bu□c ph□i đ□i đi□n v□i cái giá kh□ng khi□p c□a chi□n tranh – cái giá không ch□ đo b□ng s□ ng□□i ch□t, mà còn b□ng nh□ng đ□i s□ng b□ b□ gãy, nh□ng tâm h□n không còn kh□ năng bình yên.

Trong vǎn h□c Vi□t Nam hi□n đ□i, theo mình, r□t hi□m tác ph□m nào khi□n ng□□i đ□c c□m th□y ki□t s□c vì chi□n tranh nh□ N□i bu□n chi□n tranh. Không ph□i vì nhi□u tr□n đánh, mà vì s□c n□ng tinh th□n – m□t n□i bu□n kéo dài nh□ v□t th□□ng

không bao giờ khép míng.

Và chính điểu đó làm nên giá trị lớn nhất của tác phẩm.

Chẳng riêng vì cái phải bày chíin tranh như một thẩm hĩa toàn diện – của thân xác, ký ức và cái nhân tính – Nổi buồn chíin tranh đã góp phần khiến dấy tình thĩn yêu chuộng hòa bình một cách sâu sắc và bền bĩ.

Tác phẩm không hô khẩu hiếu, không lên án trực diện, nhưng khiến người đĩc không còn có thể ngây thĩ trĩĩc chíin tranh.

Vinh danh Nổi buồn chíin tranh, theo mình, không phải là tôn vinh nỗi buồn, cũng không phải phĩ nhĩn nhĩng giá trị khác của văn hĩa chíin tranh, mà là thĩa nhĩn dũng khí của văn chĩĩng khi dám nhìn thĩng vào nhĩng sự thĩt đau đĩn nhất của lịch sử.

Và đôi khi, chính nhĩng sự thĩt ỹ là điểu cần đĩĩc nhớ lâu nhĩt.

* Chíin tranh không có kẻ thĩng hay người thua theo cách ta vĩn tĩĩng, chĩ có nỗi đau của con người là thĩt nhĩt. Tôi chĩn đĩng vĩ phía nhân văn, nỗi sự thĩt cần đĩĩc tôn trĩng đĩ vĩt thĩĩng có thể thĩc sự lành lĩ.

III - VỐT SỔ CẢ THĨ ĐĨ

KHÔNG AI CÓ THỂ KHÔNG ĐAU Trong nhiếu năm qua, đĩc biết là thĩi gian gần đây, công cuĩc phòng chĩng tham nhũng đã đĩĩc trĩn khai một cách quyĩt liĩt, vĩi tình thĩn “không có vùng cĩm”. Nhưng kẻt quĩ đĩt đĩĩc là rĩt rõ ràng và không thể phĩ nhĩn.

Từ đó, nhiều sai phạm bị phanh phui. Những vụ việc lớn nhỏ lớn nhỏ được đưa ra ánh sáng. Những con số vụ tài sản, vụ thoát, vụ hồ lý... khi nào không ít người phải giật mình.

Đi đâu khi nào người ta trần trụi không còn quy mô của những sai phạm ấy, mà còn là kho công cách quá lớn giữa một bên là những người lớn bị thoát, và một bên là đời sống của phần đông người dân vẫn còn nhiều chết vạ.

Ngoài kia, vẫn có rất nhiều người ngày ngày lo toan cho những nhu cầu rất cơ bản. Những đồng tiền kiếm được là mồ hôi, là công sức tích góp từng chút một. Khi đi hai tháng trời cặm nhừ, cảm giác chênh lệch không chỉ là con số, mà là cảm nhận rất thật về sự công bằng trong đời sống.

Một góc khác, câu chuyện về môi trường kinh doanh cũng nhiều suy nghĩ. Bên cạnh những doanh nghiệp làm ăn chân chính, bên bị tạo ra giá trị thật, vẫn tồn tại những mô hình phát triển dựa vào lợi ích không minh bạch. Đi đâu khi nào cho sự chênh lệch nên thiêu cân bằng, và làm gì để đồng lợi ích của những người đang nỗ lực đi đúng chính năng lực của mình.

Một hiện tượng khác cũng đáng suy ngẫm là sự phát triển nhanh chóng của các hoạt động mang yếu tố tâm linh trong xã hội hiện đại. Nhu cầu tìm kiếm sự an yên, chữa lành tinh thần là đi đâu chính đáng. Những khi niềm tin bị đặt sai chỗ, hoặc bị khai thác theo hướng lợi ích, thì rất dễ dẫn đến những hậu quả khó lường.

Giữa tất cả những đi đâu đó, có lẽ câu hỏi lớn nhất vẫn là:

Liệu có ai không cảm thấy trần trụi?

Khi công cách giàu – nghèo vẫn còn hiện hữu rõ ràng.

Khi niềm tin vào sự công bằng đôi lúc bị thách.

Khi những giá trị đúng đắn nhiều thì gian lận
đồng loạt bùng nổ.

Những nhu cầu dục vọng là cảm giác “đau”, thì có lẽ
vấn đề của nó.

Điêu quan trọng hơn là cách chúng ta đi tìm vấn đề thực
tế này.

Có những thay đổi cần thiết gian. Có những vấn đề cần
đồng loạt nhìn nhận một cách bình tĩnh, nhiều chi tiết và có
trách nhiệm. Xã hội không thể tiến lên chỉ bằng sự phẫn
nộ, mà cần sự kiên nhẫn, sự tinh táo và những hành
động đúng đắn từ mỗi cá nhân.

Giống nhau sự tiến bộ trong cách nhìn nhận.

Giống nhau niềm tin vào những điều đang đồng loạt điều
chỉnh theo hướng tích cực.

Và gửi cho mình một thái độ xây dựng – có lẽ đó là cách
đồng loạt nghĩ nghĩ góp phần làm cho mọi thứ dần tốt hơn.

Bởi sau tất cả, điều mà ai cũng mong muốn không phải
là chỉ ra cái sai, mà là đồng loạt sống trong một xã hội ngày
càng công bằng, minh bạch và đáng tin cậy hơn.

Và trên hành trình này, nếu còn bất “đau” trước những
điều chưa đúng, thì đó vẫn là một dấu hiệu cho thấy
chúng ta chưa vô cảm.

*Tôi nghĩ đây, đôi chân bất đồng, nhìn những đồng
tình mà hỏi nếu có một câu dân bản phụng phí, lòng
đau nhai chính cả thế mình đang bất đồng.*

**CÁI ĐAU CỦA XÃ HỘI CŨNG CHÍNH LÀ CÁI ĐAU CỦA
MỌI TÀI BÀO TRONG TÔI.**

P/S:

Nếu Chàng I là ký ức màu hồng của tuổi thơ, thì Chàng II là thóc tẻ màu xám mà tôi buốt phải đi mọt. Tôi hiểu rõ, một xã hội chỉ có thể bôn vông khi nó dĩa trên sự thất vọng và lòng trắc ẩn. Dù đôi chân không thể bước đi để sang lối nhúng má nhà hay làm sạch những dòng sông, nhưng qua những bài viết này, tôi muốn "làm sạch" phần nào những u tối trong tay duy của chính mình và bôn bè.

Đỡ rồi, tôi những trần trụi về thế giới riêng lẻ ngoài kia, tôi nhìn ra mình cần phải làm một cuộc cách mạng trong chính căn phòng của mình – đó là hành trình giành lối sống.

Tôi chết nghĩ về đêm sen của làng Vàng Xanh, đã nở trổ lối sau những mùa tàn lối. Tôi ước gì được hít hà căng lối ngốc mùi dĩa mát y và tìm rõ "Hàng Sen" lối lối ngà ngốt mồi miến trên đất nở lối tôi.

CHƯƠNG III- GÀU NỔC CẢ Ý CHÍ

Năm 2003, đnh mnh đã giáng mọt đòn chí mng xung cu c đoi tôi, đ lli mọt c th b đng. Nhung rri, khi đã vọt qua đ đc h mri năm đêm trng tằm tti và b t c, tôi đã th y ánh sáng cu đ đng h m. Ánh sáng y là minh chng cho tình th n không b c a b n thân và t t c nhng ngri xung quanh tôi.

23 năm qua, tôi sng trong mọt th c tti mà ngay c vi c t đui mọt con mu ri cũng là điu không th. Nhiu ngri hri tôi làm sao đ vọt qua s tuyt vng đó? Câu tr lli n m hai ch: "Nh n Th c". Tôi nh n th c đ đc mình phi thay đoi và quy t không ch u làm mọt "v t th" n m ch ch t, mà phi ch p nh n th c tti đ làm mọt ch th sng. Nhung bài vi t đ đri đây k v hành trình tôi giành lli tng milimet s t do t tay s ph n – b t đ u t mọt đ u mũi và mọt cái ti vi, rri đ n màn hình c m ng.

Vri mri ngri, tát n c là đ c u lúa. Vri tôi, mri bài vi t, mri cú ch m mũi vào màn hình là mọt gàu n c tát vào sa m c c a s l ng im, đ c u l y tâm h n mình.

I - NGHĨ V MỐT CÂU THÀNH NG – 23 NĂM MỐT TRIỐT LÝ

Mri đ T t đ n, khi lòng ngri l ng lli sau nhng n ào t t b t, ta th ng có xu h ng nghĩ sâu h n v nhng điu t ng chng r t cũ.

Sáng mừng Hai, tôi chợt nghĩ vọt mọt câu thành ngữ mà ông bà ta vẫn thường nói:

“Còn nổc còn tắt.”

Nghe qua thì gì n d l m. Ch vài ch m c m c nh bunn đ t ru ng đ ng. Nh ng càng đi qua nhi u năm tháng, càng n m đ nh ng ng t bùi đ ng cay c a đ i ng i, tôi càng th y trong đó là c m t tri t lý s ng b n b và th m sâu.

Hình nh ng i nông dân đ ng gi a th a ru ng khô n t n, c m c i dùng gàu tát t ng vũng n c cu i cùng đ c u lúa – đó không ch là hành đ ng lao đ ng. Đó là ni m tin. Là s không đ u hàng. Là quy t tâm không buông xuôi khi c h i ch còn mong manh nh s i ch.

“Còn nổc còn tắt” nghĩa là: còn m t chút hy v ng, còn m t kh năng nh bé nào đó, thì v n ph i c g ng. Tuy t đ i không đ c b cu c.

Nó g n gũ v i câu:

“Ch th y sóng c mà rã tay chèo.”

Sóng có l n đ n đầu, tay chèo v n ph i v ng. B i ch c n còn chèo, thuy n còn c h i c p b n.

Ng c l i v i nó là s chùn chân, m i g i – là khi ta t buông tay tr c khi đ i th c s khép l i cánh c a.

Tôi hi u câu thành ngữ y không ph i t sách v.

Tôi hi u b ng chính đ i mình.

Sau bi n c năm y, dù đã đi h t b nh vi n này đ n b nh vi n khác, cu i cùng tôi tr thành ng i li t t chi. Hai tay luôn ép ch t vào ng c. Không th t ng i n u không có xe lăn. Khi n m ch có th n m th ng, không th tr mình. M i sinh ho t cá nhân đ u ph i nh ng i khác giúp đ.

Hai mươi ba năm đã trôi qua trong tình trạng ấy.

Nếu không phải ngồi trong cuộc, thật khó để hình dung số bất công của nó.

Có những ngày, số sống chết còn là tồn tại.

Có những lúc, số sống dường như không bằng cái chết...

Nếu buông xuôi, có lẽ suốt đời tôi chỉ dính lưng vào một chiếc ghế ngồi, hoặc ngồi lưng lên trên xe lăn nhìn đời trôi qua như một thước phim không tiếng.

Nhưng trong tôi, dù rất nhỏ bé, vẫn còn một “vũng nước” chớm nở.

Chính vì thế, tâm hồn dù có lúc héo úa, vẫn có thể hồi sinh.

Mười bảy năm đời là quãng thời gian trảm lưng, vật vã để thay đổi nhận thức và tư duy.

Tôi tự hỏi: mình còn làm được gì? Còn có thể chắp dính được điếu gì, dù là nhỏ nhỏ?

Rồi một ngày, tôi tập dùng mũi để bấm nút điếu khi cần tivi.

Nghe qua có vẻ tầm thường. Nhưng để làm được điếu ấy, tôi phải tập trung chút một, kiên nhẫn đến mức tưởng như vô vọng. Trước đó, mọi lần muốn xem gì, tôi đều phải nhờ người khác bấm giúp. Không chắp dính. Không lừa chôn. Không tập do.

Khi tôi tập điếu khi cần được tivi, đó không chỉ là bấm một cái nút. Đó là giành lấy một phần chắp dính của đời mình.

Từ chiếc tivi ấy, tôi bắt đầu Facebook. Phiên bản trên tivi lúc đầu, vì các vết rất khó khăn – từng chỉ một, không được, chớm chết. Nhưng rồi tôi cũng có bài viết đầu

tiên.

Rất ngốn thôi.

Nhưng tôi mong nhá đợc tái sinh.

Tớng chớ vớng vớ y là chớ cớa tôi. Là tớng nói cớa tôi. Là sớ hiớn diớn cớa tôi giớa cuớc đới này.

Hớn hai năm sau (2020– cuới 2022), kớ năng viớ t dớn khá hớn. Bài viớ t dài hớn. Tôi nói đợc nhiớu hớn.

Và rới, cuới năm ớy, cháu Hớng Tuyớn đã chớ tớo cho tôi mớ t chiớ c bút cớ m ớng đeo vào mũi đớ sớ dớng iPad.

Đó thớ c sớ là mớ t bớ c tiớ n lớ n.

Tớ chiớ c tivi hớ n chớ , tôi bớ c sang mớ t không gian rớ ng mớ . Facebook theo kớ p thớ i đớ i.

Năng suớ t viớ t tăng lên. Tôi có thớ sớ dớ ng thêm nhiớu tiớ n ích khác.

Thớ giớ i mớ ra trớ c mớ t – không phớ i bớ ng đôi tay, mà bớ ng mớ t đớ u mũi kiên trì và mớ t ý chí không chớ u tớ t.

Bớ y năm đớ n vớ i Facebook, vớ i tôi, dài nhớ mớ t hành trình tiớ n hóa. Tớ cớ m giác bớ t lớ c nguyên sớ đớ n mớ t đớ i sớ ng tinh thớ n phong phú giớ a thớ i đớ i 4.0.

Nhưng nớ u hớ i đớ u gì làm nên hành trình ớ y, tôi biớ t rõ: không chớ là nớ lớ c cớ a riêng mình.

Đó là sớ đớ ng viên cớ a gia đờnh.

Là tình thớ ớ ng cớ a nhớ ng ngớ ớ i thân.

Là nhớ ng bàn tay nâng đớ đớ tôi không buông.

Là sáng tớ o và bao nhiêu công sớ c cớ a cháu Tuyớn.

Là nhớ ng lớ ớ t like, nhớ ng trái tim, nhớ ng cmt cớ a bớ n bè.

Nớ u ngày ớ y tôi nghĩ: “Thôi, thớ này là hớ t rớ i”...

Nếu tôi chấp nhận chế độ khác biệt tivi mãi mãi...

Nếu tôi không thể bấm nút cái nút búng mũi...

Thì có lẽ đời tôi đã khác.

Một ngày Tết vừa rồi, một câu chuyện của người bạn khi tôi càng thêm thía câu thành ngữ.

Chiều ba mươi, anh mang máy tính ra quán cà phê để viết. Gần giao thừa, anh phát hiện ví tiền và rút nhiều thẻ giấy tờ quan trọng khác đã không cánh mà bay.

Anh đã tin rằng: một rồi.

Đến hôm sau, vợ chúc Tết, mẹ nhìn ra số bất an và hỏi:

“Con đã quay lại quán chưa?”

Anh lắc đầu.

Người mẹ chỉ nói một câu:

“Còn nếu còn tắt.”

Anh quay lại.

Chỉ quán lắc đầu.

Anh đã hối hy vọng.

Nhưng khi người xuống đúng chỉ giờ hôm qua, anh vô thức nhìn xuống và giật bản mình...

Chỉ giờ ví nằm ngay dưới gầm ghế.

Nếu anh không quay lại...

Nếu anh không đi thêm vài bước...

Thì năm mươi của anh đã bắt đầu búng một thốt bói.

Hai câu chuyện – một dài hai mươi ba năm, một chỉ hai ngày – nhưng cùng chung một điếm: không biết lúc khi hy

vẫn còn le lói.

“Còn nếu còn tắt” không phải là lúc quan mù quáng.

Không phải là cớ chấp.

Đó là thái độ sống: làm hết phần mình trước khi chấp nhận kết quả.

Bởi nhiều khi, đi đâu ta tìm kiếm không tìm được cái xa xôi, mà ngay dưới chân mình vẫn rỗng rỗng.

Bởi nhiều khi, sự khác biệt không đến từ phép màu, mà đến từ một hành động rất nhỏ.

Còn sống là còn hy vọng.

Hy vọng có thể như một hạt cát. Nhưng nếu không biết thổi bay, nó có thể góp thành một đống cát — một đống cát có ý chí, nếu con người tìm kiếm chính mình.

Mùng Hai Tết, nghĩ về câu thành ngữ của ông bà, tôi thấy lòng mình ấm áp.

Năm mới mới ra phía trước. Chắc chắn sẽ còn khó khăn. Còn những ngày tháng như cũ.

Nhưng chắc chắn ta còn đứng đó, còn muốn tắt thêm một gàu nước cũ cùng — thì biết đâu, một màu xanh vẫn lấp lánh.

Và biết đâu, chính trong khoảnh khắc ta đứng buông tay xuống, cuộc đời lại âm thầm đứng xuống trước mắt ta một lần nữa.

- “Còn nếu còn tắt” không phải là một cớ chấp mù quáng, mà là sự trân trọng đến tận cùng

cuộc đời cùng của sự sống. Khi đôi tay không còn, tôi tắt bóng ý chí. Khi đôi chân không còn, tôi tắt bóng sự kiên trì. 23 năm, sau khi đã tận hưởng cuộc sống, mỗi ngày tôi đứng tắt một gàu nước để mình ruồng tâm hồn mình không

bao giờ bố khô h...n...

II - MỘT CÁNH CỬA MỞ RA

1. Ngày Ngày Bình Th...ng Sau khi d...n thay đ...i nh...n th...c và ch...p nh...n hoàn c...nh c...a mình, cu...c s...ng c...a tôi b...c sang m...t giai đ...n khác.

Không ph...i t...t đ...p h...n theo nghĩa thông th...ng.

Nh...ng là m...t tr...ng thái bình l...ng h...n.

Nh...ng c...n gi...n d..., nh...ng l...n bùng n... c...m xúc nh... tr...c kia d...n ít đi. Không khí trong nhà cũng nh... nh...m h...n. M...i ng...i không còn ph...i s...ng trong tr...ng thái căng th...ng th...ng tr...c nh... tr...c n...a.

Tôi b...t đ...u h...c cách s...ng ch...m l...i.

Ngày c...a tôi trôi qua r...t đ...n gi...n.

Bu...i sáng th...c d...y, đ...c giúp v... sinh cá nhân, ăn sáng, r...i ng...i trên xe lăn nhìn ra ngoài c...a. Ánh n...ng chi...u qua khung c...a s..., đôi khi r...i đ...ng vào m...t tôi. Nh...ng tia n...ng nh... bé ...y l...i tr... thành ni...m vui r...t th...t.

Ngày tr...c, có l... tôi ch...a t...ng đ... ý đ...n nh...ng đi...u nh... v...y.

Khi con ng...i còn kh...e m...nh, còn b...n r...n v...i hàng trăm công vi...c, h... ít khi chú ý đ...n nh...ng chi ti...t nh... bé c...a cu...c s...ng.

Ch... khi m...i th... b... t...c đi g...n h...t, ng...i ta m...i b...t đ...u nh...n ra r...ng cu...c s...ng v...n dĩ đ...c c...u thành t... nh...ng đi...u gi...n đ... nh... th....

M...t c...n gió nh....

M...t ti...ng chim hót.

M...t s...i n...ng vàng.

Những tiếng nói của đàn con trẻ.

Những điếu rớt bình thường bày tỏ nên quý giá vô cùng.

Có nhiều ngày tôi chng yên hàng giờ liền.

Không làm gì cả.

Chỉ quan sát.

Quan sát mọi người đi lại trong nhà.

Quan sát những thay đổi nhỏ bé của cuộc sống xung quanh.

Đến đến tôi nhìn ra một điếu: cuộc sống vốn tiếp tục vận hành theo cách của nó, dù có hay không có sự tham gia của mình.

Lúc điếu tôi thấy buồn.

Những rỗi tôi hiểu ra: đó chính là quy luật tự nhiên.

Không ai thực sự là trung tâm của thế giới này.

Mọi con người chỉ là một mắt xích nhỏ trong một guồng quay rớt liền.

Hiểu được điếu đó, lòng tôi nhỏ đi nhiều.

2. Thời Gian Thời gian điếu vận tôi cũng thay đổi hoàn toàn.

Khi còn khỏe mạnh, thời gian luôn chảy rớt nhanh. Công việc nào tiếp công việc, kế hoạch nào tiếp kế hoạch.

Những khi ốm mệt ch, thời gian lại có nhịp điệu khác.

Một ngày có thể dài vô tận.

Đặc biệt là những đêm không ngủ được.

Có những đêm tôi nằm thọc gôn như suốt sáng. Căn phòng im lặng. Chẳng có tiếng động hệt tích tấc.

Trong khoảng thời gian ấy, tôi suy nghĩ rất nhiều.

Vì quá khuya.

Vì những gì đã xảy ra.

Vì những lựa chọn của mình.

Vì cuộc đời nói chung.

Có những ký ức rất xa xưa bỗng trở lại rõ ràng như mới hôm qua.

Có lúc khi con người bước phôi sống chồm lồi, hệt sọt nhện thây nhện đi đâu mà trở về kia đã vô tình bỏ qua.

Cuối cùng tôi nhận ra một điều khá đỗi giản:

Cuộc sống không phải lúc nào cũng công bằng.

Nhưng con người vẫn có thể lựa chọn cách đi đi về về nó.

Có người giàu nghèo.

Có người đỗi lòng đỗi.

Có người vựa giàu nghèo vựa cày bừa tiều.

Còn tôi, tôi chọn cách sống tiều.

Không phải vì tôi đỗi biệt mệnh mệnh.

Mà vì tôi hiểu rằng: nếu mình buông xuôi, những người thân của mình sẽ còn khổ hơn nữa.

3. Những Người Xung Quanh Trong hoàn cảnh của tôi, tình cảm của những người xung quanh trở nên rõ ràng hơn bao giờ hết.

Có những người bạn cũ thỉnh thoảng ghé thăm.

Có người chỉ ngồi nói chuyện vài câu rồi về.

Có ngọai chđng nhìn tôi mđt lúc rđi lđng lđ ra vđ.

Tđi hiđu rđng không phđi ai cũng biđt phđi nói gì trong nhđng hoàn cđnh nhđ vđy.

Nhđng sđ có mđt cđa hđ, dù chđ trong chđc lát, cũng đđ là mđt sđ đđng viên lđn.

Gia đđnh thì vđn đđ mđi ngày.

Hđ chăm sóc tôi.

Chđu đđng nhđng khó khăn mà đđi khi chính tôi cũng thđy xót xa khi nghĩ đđn.

Các con lđn lên.

Chúng đđi hđc.

Chúng có bđn bè.

Chúng có nhđng niđm vui riêng cđa tuđi trđ.

Nhìn các con trđđng thành, tôi vđa vui vđa day đđt.

Vui vì chúng vđn lđn lên bình thđđng.

Nhđng cũng day đđt vì mình không thđ làm đđđc nhđng đđđu mà mđt ngđđi cha bình thđđng có thđ làm cho con.

4. Nhđng Đđđu Còn Có Thđ Tôi không thđ làm đđđc nhiđu.

Nhđng tôi tđ nhđ: phđi làm tđt cđ nhđng gì còn có thđ.

Toàn bđ cđ thđ cđa tôi gđn nhđ bđt đđng. Chđ còn cái cđ là còn có thđ chđ đđng xoay đđu sang hai bên, cúđ xuđng hođc ngđa lên mđt phđn.

Nhđng rđi tôi cũng tìm ra “cđng viđc” đđđu tiên cđa mình.

Mđi ngày mđi ngđđi phđi nhđc tôi tđ giđđng ra xe lđn. Ban đđđu chđa biđt cách cđn ba ngđđi, rđi có kinh nghiđm hđn thì hai ngđđi, rđi cuđi cùng mđt ngđđi cũng nhđc đđđc.

Mọi lần tôi mới lại phải lên giường ngắm rọi lại đây.

Rất nhieu lần, lên giường rọi lại ngó ra xe...

Nghĩ thoáng mới ngó đi vút vút, tôi quyét đnh tốp ngó lâu trên xe lăn.

Ban đờu rớt mới và mọt.

Nhng tôi kiên nhn tốp đn.

Hai gi.

Ba gi.

Bn gi.

Ri năm gi.

Cuội cùng tôi có th thng xuyên ngó t sáu gi sáng đn t n n a đêm và hn th n a.

Đã có lần tôi ngó li n hai ngày liên t.

Sau g n hai m i năm, có l tôi đã tr thành ng i “ng i b n b” nh t mà tôi tng bi t.

Vi c nh thoi.

Nhng v i tôi đó là món quà dành cho nhng ng i thân đã v t v vì mình.

Ri mọt ngày, tôi tốp dùng mũi đ b m nút đi u khi n ti vi.

Đó là vi c r t t m th thng v i m i ng i.

Nhng đ làm đ c đi u y, tôi ph i kh luy n trong không ít th i gian.

Mũi thì to.

Nút b m đi u khi n đã bé l i còn xít x t.

Đ có th b m chính xác b ng mũi c n ph i kỳ công. Ch a k ph i tốp sao cho mọt và mũi ph i ph i h p

chính xác.

Chị ạ khi nhiều khi sự việc cứ diễn ra khi nào đó thì...
lem...

Trước đó, mọi người xem gì tôi đâu phải như
người khác bắt giúp.

Khi tôi đi đâu khi nào đó thì, đó không chỉ là bản
những cái nút.

Đó là giành lấy một phần của đời mình.

5-Ánh sáng từ lúc Rời một ngày, khi đang tìm
chúng trên chiếc tivi này, tôi phát hiện ra có một sự
đang diễn ra Facebook.

Trước đó tôi chỉ nghe các con nói đến cái tên này, chỉ
chị ạ họ biết nó là gì.

Vì sự giúp đỡ của con gái, tôi lập tài khoản ngay trong
hôm đó.

Ngày 26 tháng 3 năm 2020.

Một ngày rất đặc biệt với riêng tôi. Phiên bản Facebook
trên tivi rất hay và lúc họ. Tôi chỉ có thể viết rất
chậm, từng chữ một, lúc còn không có đâu.

Vấn không hề gì với tôi cả...

Và rồi tôi cũng có bài viết đầu tiên.

Rất ngắn.

Tôi mừng như được tái sinh.

Từng chỉ từng vụng vụng này, nhưng đó là chỉ do tôi viết
nên.

Là tiếng nói của tôi.

Là sự hiện diện của tôi giữa cuộc đời này.

Đến đến tôi viết quen họ và viết được chỉ có đâu.

Ban đầu ch vài ch.

Sau đó vài câu.

Có khi m hát hàng gi m i gõ xong m hát đ n ng n.

Nh ng m i l n đ đ c m hát bài vi t, tôi l i c m th y nh v a làm đ c m hát vi c r t l n.

R t nhi u ng i kinh ng c và không tin r ng tôi đã có m hát trên Facebook.

Đ i u khi n tôi b t ng nh t là ph n h i c a m i ng i.

B n bè cũ, ng i quen, và c nh ng ng i ch a t ng g p... b t đ u đ c và chia s nh ng dòng ch c a tôi.

H đ ng viên.

H khách l.

Và h nói r ng nh ng đ i u tôi vi t khi n h suy nghĩ nhi u h n v cu c s ng.

Trong th i gian ba năm sau đó, bài vi t c a tôi d n dài h n, có ch t l ng h n.

Cu i năm 2022, cháu H ng Tuy n đã ch t o cho tôi m hát chi c bút c m ng đeo vào mũi đ s d ng iPad.

Đó th c s là m hát b c ti n r t l n.

Th gi i b ng m ra tr c m hát tôi.

Không ph i b ng đôi tay.

Mà b ng m hát đ u mũi kiên trì và m t ý chí không mu n b chìm đ i trong quên lãng.

T ng lai phía tr c th nào, không ai có th bi t.

Ta ch có th c g ng s ng t t m i ngày.

Tôi yêu cu c đ i.

Yêu ánh nắng bui sáng chiếu qua khung cửa.

Yêu mùi củi đi thoi hời hợt.

Yêu cái tiếng mưa rơi ngoài mái hiên.

Tôi không dùng dây buộc đôi chân.

Nhưng tôi dùng dây buộc cách không gác xuống trong tâm hồn.

Biết cái không hiểu ý kiến ta trước khi xảy ra.

Nhưng cách ta sống sau biết cái – là lựa chọn của ta.

Tôi đã đi qua đóa nắng.

Và tôi chọn đứng lên.

Không phải để chứng minh đi đâu.

Chỉ để nói rằng:

Tôi vẫn đang tiếp tục sống.

Và chọn cái sống sống thật hồn nhiên mỗi ngày.

** Vì cái tôi thật buồn chán nết tìvì buồn mỗi không đến
thuận là gì vị trí. Đó là giây phút tôi nhìn ra mình vẫn
có thể tác động vào thế giới. Công nghệ 4.0 đời sống
ngay thì bình thường là sự tiến bộ, đời sống tôi, đó là
đôi tay, là đôi chân, là sự hồi sinh của chính tôi.*

III - NGƯỜI GIÚP TÔI “LÀM LẠI”...

Số dĩ tôi ngày càng kể lể làm đi, chuyện này x
chuyện kia, hết chuyện cũ đến chuyện mới (hết nhà
mọt “m” làm lại ở những làng quê xa) là bởi công lao
lớn của vợ và con cháu Hùng Tuy và Tình Nguyễn.

Như các bạn đã biết, suốt 17 năm sau biết cái, tôi gần
như lờ mờ. Vì cái giao tiếp chỉ giữ gìn và những
ngay thì thường xuyên ở nhà chăm sóc mình. Còn với thế
giới bên ngoài, tôi gần như mất đi đã biết mất.

Vì thế, khi có Facebook trên ti vi, niềm vui của tôi thật khó diễn tả bằng lời. Gần hai năm trôi, tôi chốc đầu đầu mất một ước mong: giá như có một “cái gì đó” gần gũi một chút để mình có thể dùng được máy tính...

Ước thì có ước vậy thôi, chớ “cái gì” ấy là gì, hỏi đi hỏi ra sao, tôi hoàn toàn không thể hình dung nổi.

Hôm đó ước khát vọng ấy của tôi, anh Ba cũng rất trần trụi. Anh muốn giúp em mình, nhưng lời không biết phải bắt đầu từ đâu. Trong một lần chia sẻ với những người có quan hệ công việc, anh nhắc đến mong muốn ấy của tôi.

Trong số những người lòng nghe hôm đó có cháu Tình Nguyễn – Giám đốc Công ty Nhôm kính T&T.

Dù công việc doanh nghiệp rất bận rộn, cháu vẫn âm thầm tìm hiểu. Sau một thời gian, cháu tình cờ sưu tầm được một tấm ảnh “quý như vàng” trên mạng: hình một người nước ngoài đang tham gia thi đấu bóng đá khi đang bận đi học tôi hàng mấy tuần.

Tấm ảnh như bé ấy, cháu chuyển cho vợ mình là cháu Hằng Nguyễn.

Và cũng từ đó, một hành trình đặc biệt bắt đầu.

Hai cháu Tình – Hằng là minh chứng đẹp cho một mối tình hạnh phúc bền bỉ hiếm có. Tấm tình yêu tuối trời, các cháu đã cùng nhau đi qua bao khó khăn của cuộc sống và thăng trầm thăng trầm xây dựng một gia đình hạnh phúc với ba cô con gái đáng yêu, cùng một doanh nghiệp ngày càng vững vàng.

Nhưng đi học khi tôi cảm động hơn cả, chính là tấm lòng của các cháu dành cho mình.

Đến tạo ra được chiếc bút mũi cho tôi chớ một tấm ảnh trên mạng là biết bao ngày tháng suy nghĩ, mài mò, tham gia... đến một ăn một ngả của một người mẹ tr.

Không phải vì lợi ích nào cả.

Chỉ để nhìn bạn bè lòng trắc ẩn và mong muốn giúp một người khuyết tật có thêm cơ hội chăm lo việc cuộc sống.

Không chỉ chờ đợi ra chiéc bút đầu tiên, suốt nhiều năm qua, cháu Hùng Tuy còn âm thầm duy trì, sửa chữa, cài tỉn, bổ sung vật tư, làm đầu bút để phòng... để tôi chữa bao giờ phải lo lắng vì thiêu “đôi tay” của mình.

Cháu luôn đồng viên:

“Chú đừng thương hại, lúc nào hỏng đã có cháu lo.”

Ngày cả khi cháu bắt sinh em bé út, cháu vẫn cẩn thận cháu bắt đẩy để vật liệu để phòng, hỏng để tin nhắn cho bạn tôi cách sửa và báo động bút mũi, để việc kết nối của tôi việc thiêu gì không bắt gián đoạn dù chỉ một ngày.

Qua những gì cháu đã làm và qua cách cháu sống, tôi cảm nhận rõ:

Cháu là một người phải thông minh, năng động, chăm chỉ và đầy trách nhiệm.

Một người con hiếu thảo.

Một người rất thùy chung.

Một người mở đầu dạn, dám đương.

Và cũng là một công dân sống rất có trách nhiệm với cộng đồng.

Còn riêng tôi, cháu giống như một người đã lòng trao lợi cho tôi tỉn nói sau gần hai mươi năm im lặng.

Chiếc bút mũi này không chỉ là một dụng cụ.

Nó là đôi tay.

Là cánh cửa.

Là cây còi nòi tôi vùi cuốc đui.

Nhó nó, tôi mòi có thố ngòi đây, “lòm lòi” kố hốt chuyón này đón chuyón khác vùi các bòn hôm nay...

Và cũng nhố nhống con ngốoi nhố vố chống cháu Tình – Tuyón, tôi càng tin rống:

Trong cuốc đui này, điếu kỳ điếu nhốt không nóm ổ công nghố hay vốt chốt, mà nóm ổ tình ngốoi.

Tôi thốc số hốnh phúc và biốt ổn cuốc đui vì đã cho tôi gốp đốc rốt nhiếu tốm lòng đốp nhố thố.

IV - NHỐNG NGốOI BỐN KHÔNG GỐP

Khi mòi có Facebook trên ti vi, vì phiên bòn hố chố và đàng phố tốp “đánh vốt” vùi tống ký tố nên tôi không dám kốt bòn bòi không thố tốống tác đốc.

Ban đốu, bòn Facebook cốa tôi chố là trong nòi bố gia đình, sau khá hốnh là nhống ngốoi bòn chí cốt, tòi lúc số dống tốt hốnh và có thố viốt đốc bài thì mòi mố rống ra... Nhống phố thú thốt mốt điếu là tôi không thích số lốống bòn lốnh, quá khố năng có thố tốống tác vùi nhau thốống xuyên.

Trong hai năm đốu, số lốống bòn chố đống khung trong đối gia đình và nhống ngốoi bòn hốc cũ. Bòi Facebook trên ti vi có rốt nhiếu điố m yốu và tốc đố xố lý cốa tôi cũng không thố nhốnh tin online đốc, thố m chí còn phối dề dốt khi trố lối cmt bài viốt.

Sau khi đốc cháu Hống Tuyón trang bố bút mũi và chuyón sang dùng iPad, nhốt là khi tôi đắng chuyón kố vố nhống gì mình đã trối qua, thì đã có rốt nhiếu lối mòi kốt bòn Facebook.

Tôi thốc số cố m đống khi nhốnh đốc nhống cmt chốa đống rốt nhiếu tình cố m, lối đống viên chân thành cốa các

cô chú, anh ch, b bên bè trên m mi T qu. Có nhi anh ch, các b, các cháu đang sng và làm vi c nhi qu gia khác n. Đc bi t là có m t s b bên ng i n c ngoài, mà nhi nh t là các b Cu Ba.

Cùng v i đó là nhi l i m i k t b. Nhng nh t tôi đã nói v cá tính c a mình, tôi r t th n tr ng và xin l i đa ph n nhng t m lòng r ng m đó. Ch nh n l i m t s ít anh ch và nhng b nh i t tình nh t.

Lúc cao đi m nh t, tôi có kho ng g n 50 ng i b Cu Ba, các b đ u r t t b ng và nh i t tình. Sau m t th i gian, m i ngày tôi l i nh n đ c thêm nhi l i m n a, ph n l n là b bên bè c a nhng ng i b. Không mu n các b n ng lòng và m t th i gian v i tôi (b i các b r t quan tâm và thích nhng ho t đ ng sôi n i), tôi đành nói l i xin l i các b và t m bi t, ch gi l i m t s r t h n ch cho đ n bây gi.

Ngoài b bên bè cũ ra, h u nh v i t t c các b m i, chúng tôi đ u ch a g p nhau bao gi, nhng đ đ ng nh đã th u hi u nhau t lâu qua t ng con ch.

Th gi i o, đ i v i nhi u ng i có th là n i n ào, th phi. Nhng v i m t ng i "ng i b b" nh t, đó l i là n i ch ng ki n bi t bao tình c m chân thành và c m đ ng nh t.

Có nhng ng i b m i sáng đ u gi m t l i chúc bình an, có nhng ng i ch l ng l th m t trái tim đ i bài vi t dài c a tôi. H không c n tôi ph i tr l i ngay l p t c, vì h hi u m i đ u ph y, m i đ u ch m c a tôi đ u đ c đánh đ i b ng s kiên trì c a m t đ u m i.

Đ i làm tôi tr n nh t là s nh i t tình c a các b qu c t, đ c bi t là các b Cu Ba. S sôi n i, yêu đ i c a h gi ng nh m t lu ng gió m nh th i vào căn phòng

tĩnh lặng của tôi.

Những tôi hiểu gì về bản thân mình. Việc duy trì một mối quan hệ bền vững và tích cực, mà tôi thì không muốn mình trở thành một "người bạn học hỏi". Vậy nên tôi chọn cách dùng lời vui vẻ đồng điệu với người khác sâu sắc với số ít. Số tôi chọn lựa không phải vì kiên kỳ, mà vì tôi trân trọng thời gian của họ và trân trọng sự hậu hĩnh của sự khác biệt chính mình.

Trong sự rụt rè của "người bạn không gặp" này, có những mối nhân duyên khi nào tôi thay đổi cách nhìn về cuộc sống. Có những người đang ở đỉnh cao của thành công nhưng lại chia sẻ với tôi về những khó khăn trong lòng họ. Có những người cũng đang chi tiền đầu tư vào bất động sản, lý bài viết của tôi làm điếm tấu.

Lúc này, tôi nhận ra chức bút cầm quill và màn hình iPad không còn là thiết bị đi kèm thuôn. Chúng là chức của người xóa tan những cách giao tiếp người bạn đồng hành Hà Nội với một người bạn có thể ở bất kỳ đâu trên khắp địa cầu.

Hóa ra, để chạm vào nhau, con người ta không nhất thiết phải dùng đến đôi tay. Chúng ta chạm vào nhau bằng sự đồng cảm, bằng những rung động của lòng tri và bằng những câu chuyện thật đến mức đau lòng nhưng cũng đầy hy vọng.

Tôi gọi đó là những "người bạn tâm giao trong tĩnh lặng". Chúng tôi chia sẻ mọi niềm vui, chia sẻ mọi nỗi buồn, cùng nhau gặp gỡ. Những trong thế giới của cuộc sống, chúng tôi đã cùng nhau đi qua một nỗi đau của cảm xúc.

Và tôi biết ơn họ - những người đã chấp nhận một người bạn viết bằng mũi, chạm chạm những luôn chân thành. Họ chính là những người quý giá, giúp tôi tất cả

những cô đơn đến nỗi phải sống tình yêu trong sự cô đơn và sự cô đơn.

Một trong những người bạn mới và tốt mà tôi biết gần đây là bạn PT. Bạn đã tình cờ đọc được các bài viết của tôi, bạn đến bạn tôi nghĩ rằng tôi là một người bình thường. Có những điều bạn chia sẻ hoàn toàn đúng quan điểm với tôi, những bạn bạn là người chín chắn, sâu sắc và chu toàn nên không comment vào bài viết mà nhắn tin trao đổi... Tôi dần cảm thấy thêm bạn bè bài viết khác, qua đó bạn mới biết rõ về hoàn cảnh và tình cảm của tôi...

Bạn bạn là người tốt, sống những tâm và rất có bạn lĩnh trong cuộc sống, vì vậy dễ dàng theo cảm với hoàn cảnh và phần nào đó cảm phục sự cố gắng của tôi, một cách rất bao dung và chân thành.

Là một giáo viên dạy Văn, bạn góp ý những điều khi tôi mắc lỗi về văn phong, ngữ pháp...

Bạn là một người viết tay ngang nên bạn tôi cũng có chút tình ái, những chính sự nghiêm túc của bạn đã giúp tôi hiểu rằng: Tôn trọng câu chữ cũng chính là tôn trọng đức giá...

Qua những góp ý của bạn mà bài viết của tôi ngày càng hoàn thiện hơn. Chúng tôi đã là những người bạn chân thành và thông minh, những người giúp nhau những việc có thể và thiết thực nhất.

Chính vì vậy trong thời gian cháu Hùng Tuy nhiên bạn viết sinh cháu Đạt, bạn là người đọc tôi tin tưởng nhất chăm sóc bút mũi. Chỉ cần bút này không còn là công cụ, nó là "vật báu" duy nhất với tôi về mặt kỹ thuật.

Và cuối cùng, bạn đã không phớt lờ tin của tôi cùng cháu Tuy nhiên. Tôi những hàng ngày và luôn bạn của cháu, bạn đã hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ gửi cho bút của tôi không hề có một giây phút gián đoạn. Ngoài ra bạn còn trang bị

cho tôi đẩy đống vữa liêu và đống cốp, đống có thể như các cháu điếu đùng chôn xe lăn hay bút mũi khi cốp.

Có nhỡng lúc ngũi mọt mình, tôi nhìn hốp đống cốp và nhỡng vữa liêu đố phòng sớa mũi mà bốp đã trang bố đố đố, lòng bỡng thố y nghố n ngào. Mọt ngốũi giáo viên Văn, vốp tốp mốp vố tống con chố trên bốc giống, giố đây lố tốp mốp, ngăn nốp vố tống đốu silicon, tống sớ dây chun... đố "đôi tay" cớa tôi không bao giố bố ngốt quống, chố bỡng mọt tốp mốp lòng trong veo nhố mọt... thiên thố.

Tình bốp y, không cốp nhỡng lố hoa mốp, không cốp nhỡng buố cầ phê hàn huyền, nó nốp mốp sớ lống lố tiốp sớ c. Bốp không chố sớa lố ngố pháp cho bài viốt cớa tôi, mà đố đống nhố bốp còn đống cùng tôi "sớa" lố nhỡng khiố m khuyốt cớa sớ phốp bỡng sớ bao dung và trách nhiố m.

- Không bao giố tôi có thể hốt biốt bốp nhỡng ngốũi bốp nhố cháu Hống Tuyốp hay PT. Và

còn rốt nhiốu, rốt nhiốu... ngốũi bốp nhố thố nớa.

Hành trình 23 năm qua đã đố y tôi rống: giố hốp lốp nhốt cớa con ngốũi không nốp mốp cố thố, mà nốp mốp suy nghĩ. Nốu tôi coi mình là nốp nhân, tôi sớ chốt trong đầu khố. Nốu tôi coi mình là mọt ngốũi đống "tiốp hóa", tôi sớ thố y mốp ngày là mọt phát kiố n mốp. Chiốc bút cốp mố ng đéo trên mũi không chố giúp tôi viốt nên nhỡng dòng này, nó giúp tôi khống đốnh mọt sớ thốt: Chố cốp hốp thố còn nống, thì hy vống chớa bao giố là muố n. Và khi lòng mình đã ngăn nốp, tôi bốt đốu nhố n ra nhỡng vố đốp bình đố mà trố cớ đây tôi đã vô tình bố lố. Tôi nhìn xuống đôi bàn tay mình, chúng vốp nốp yên trên ngốc nhố 23 năm qua. Nhỡng trong thố giố sớ, đôi bàn tay y đống múa may, đống kốt nố i, đống ôm lố y nhỡng ngốũi bốp phống xa. Sớ phốp có thể khóa chốt thân thố tôi, nhỡng nó đã quên không khóa cớa tâm hốp. Và chiốc bút cốp mố ng trên đốu mũi này

chính là chìa khóa...

CHƯƠNG IV: VỚI TRÍ CẢ BÌNH AN

Sau những năm tháng gồng mình để "tắt nấc", để không thể bị chìm trong quên lãng và để đi dần vào những xoay vần của thời cuộc, tôi nhìn ra đường cao của hành trình chính là sự trở về với sự bình thản trong tâm hồn.

Bình an không phải là khi cuộc sống hết bão giông, mà là khi ta tìm thấy một điếm tựa vào ngay giữa cơn bão. Ở chông cuội này, tôi muốn chia sẻ với những "khuông lộng"

ngọt ngào mà tôi đã tìm thấy trong căn phòng nhỏ ở đường lão – nơi những nhụy hoa ly tựa hàng, nơi những tiếng gọi "Bố" xa lạ trở nên thân thiết, và nơi tôi thấy sự tìm thấy với trí cả chính mình trong vũ trụ này.

I - MÓN QUÀ CẢ MỘT SÁNG MẢ VÀ LÒNG

Buổi sáng cuội cùng cả tháng Giêng.

Hà Nội chông hai mội để, những cơn mưa khi nào cái rét thấm sâu đến tận da thịt.

Như thế lòng, tôi lòng lòng tin trên mạng xã hội. Bóng tay đèn xanh của con gái hiện lên vào giờ đáng ra con đang bận rộn như. Hồi ngạc nhiên, tôi nhìn:

“Hôm nay con không đi làm sao mà vào mạng giờ này?”

Con trở lại ngay:

“Có bố ạ.”

Hai bố con trao đổi thêm vài câu, rồi tôi chỉ đứng đứng lại để con tập trung công việc. Thế là yên tâm, tôi lại trôi theo dòng tin tức quen thuộc.

Chỉ hôm nay phút sau, tiếng loa báo có người vào thăm. Tôi thoáng nghĩ: Ai nhỉ, sao mình không biết trước?

Xuống đến nhà... con đã đứng đó từ lúc nào, vậy nhà cửa rồi rống đến lúc khi tôi xuống lối.

Con – cô đi đâu dạo trong nhà dạo dạo lâu lâu ngày nào, người vẫn quen gọi các cậu nam là “bố”, các cậu nữ là “mẹ”.

Con trung, nhanh nhẹn, hoạt bát... và đặc biệt rất “mít mắt”. Bên ngoài mạnh mẽ, nhưng bên trong lại mềm lòng và dễ dàng cảm động.

Nhưng ngày đầu, khi con gọi tôi là “bố”, tôi vẫn giữ khoảng cách “bác – cháu”. Trong lòng còn nhiều suy nghĩ vẫn giữ hờn của một mối quan hệ, mà phía mình dường như chỉ là một “số không tròn trĩnh”.

Nhưng rồi, từ lúc sự chân thành và ấm áp của con, tiếng “bố” từ tôi dành cho con cũng từ nên tự nhiên – một đi đâu vẫn dĩ nhiên thôi.

Ngày rồi DY, con đã khóc nhiều hơn tôi từng.

Tôi vẫn không muốn người thân hay bạn bè vì mình mà thêm phiền, công sức. Ai cũng có trách nhiệm riêng, gánh nặng riêng.

Vậy tôi, một người bạn qua Messenger cũng đã đến thăm lòng. Chỉ cần một người bình an – thế là đủ.

Vậy mà con vẫn đến.

Không chỉ một lần.

Mang theo sự hờn giận và tình cảm nguyên vẹn như ngày nào.

Hôm nay, đây còn có thêm một cậu “bố mẹ” khác của con – cũng từ DY. Thế là bạn người chúng tôi riu rít

chuyện trò, tôi quên những trần trụi thối nát ngày.

Ngoài kia mùa lạnh, còn trong phòng chiếu toàn ánh mặt trời và tiếng cười.

Như bao lần trước, con tôi giành bát cho tôi ăn hết bữa trưa. Một vài nhai thôi, những chiếc đũa bị tôi bao bọc quan tâm dẫu đang.

Cái tình cảm trong veo và vô tư ấy khiến lòng tôi ấm lên rất lâu.

Tôi thắm cảm ơn con.

Cảm ơn cuộc đời.

Giữa những ngày tháng như lạnh lẽo như tuyết, cuộc sống vùn vụt đi đến ta những hơi ấm rải khắp – tôi mất niềm vui, mất bữa cơm, mất tiếng gọi “bố” không cùng huyết thối nát mà đầy yêu thương.

Và tôi hiểu rằng:

Có những mối duyên không sinh ra từ ruột rà, những lời nói lên từ trái tim lòng.

Như thôi...

mà đời sống ấm áp mùa đông.

- Trong cái lạnh thấu tận mùa đông, một trái tim yêu thương và một tiếng gọi “Bố”

chân thành đã sưởi ấm trái tim. Hóa ra, hạnh phúc đôi khi chỉ là sự hiện diện của lòng tốt, không cần lý lẽ, không cần điểu kiển.

II - NHỮNG TÌNH SÂU CỦA TÌNH YÊU

Tình yêu, từ khi con người nhận ra cảm xúc rung động kỳ diệu cho đến hôm nay, vẫn luôn là một điểu bí ẩn. Nó không nằm gọn trong bất kỳ định nghĩa nào, cũng không chiếu

đồng yên trong mắt khuôn khổ của đời.

Ngay khi ta có thể nói về tình yêu bằng rất nhiều ngôn từ, viết về nó bằng hàng ngàn trang sách. Nhưng rất cuộc, mọi người chỉ thấy sự hi vọng tình yêu theo cách riêng của mình – bằng trải nghiệm, bằng những vết xước của thời gian, bằng những gì đã đi qua chính cuộc đời mình.

Có người cố gắng đi tìm tình yêu như đi tìm một điếu gì đó rực rỡ, chói ngời. Có người lại nhìn ra tình yêu chỉ gần đó như mọi người sáng thế đầy, thấy người kia vẫn còn ở đó. Và cũng có người chỉ hi vọng tình yêu là gì khi họ phải đi cùng nó đến tận cùng của một mắt và chầu đời.

Không có một định nghĩa chung cho tất cả. Nhưng có một điếu chung chung: tình yêu không đồng yên. Nó thay đổi theo từng chặng đời, từ rất trẻ đến chín chắn, từ những niềm tin tưởng sâu.

Tình yêu là sự trải nghiệm rất khó. Nó đến như những làn sóng mềm, trong trẻo, mong manh những đốm mê hoặc.

Chỉ một ánh nhìn cũng đủ làm tim xao động. Chỉ một cái chạm vô tình cũng khiến lòng bối rối suốt cả ngày. Ngay khi trải qua yêu bằng tất cả cảm xúc nguyên sơ nhất của mình – không toan tính, không phòng bị, cũng không biết gì.

Họ không chỉ yêu một con người, mà còn yêu cả hình ảnh mà mình thấy về người đó. Vì thế, mọi cảm xúc đều được phóng đại: niềm vui rực rỡ hơn, nỗi buồn cũng tuyệt vời hơn.

Một tin nhắn đến muộn có thể khiến bối rối. Một câu nói hay hay có thể làm đau cả đêm dài. Và khi tan vỡ, nhiều người tưởng tượng như đó là ngày tận thế.

Con tuấn ấy, người ta yêu rất thật, rất hồn nhiên – nhưng cũng rất dốt toán học. Ghen tuông, ghen hờn, trách móc... phần lớn không đến từ ác ý, mà từ sự non nớt trong cách yêu. Người ta muốn được ưu tiên, muốn được chọn, muốn mình là điều quan trọng nhất.

Nhưng chính vì thế, tình yêu tuấn trở nên rất đỗi phức tạp.

Đầu tiên vì nó trong sáng.

Đầu tiên vì nó dám tin.

Đầu tiên vì người ta sẵn sàng trao đi trái tim mà không cần biết ngày mai sẽ ra sao.

Sau này, khi đã đi qua nhiều va vấp, con người hiếm khi còn dễ dàng yêu người khác nữa. Mọi thứ đều trở nên phức tạp.

Đến với tuổi trung niên, tình yêu dần trở nên đơn giản hơn. Mọi thứ đều trở nên đơn giản hơn.

Cuộc sống không cho phép con người chỉ yêu người khác một cách đơn giản. Công việc, gia đình, con cái, trách nhiệm... tất cả đều trở nên phức tạp hơn trên nền tảng của thực tế.

Tình yêu lúc này không còn đơn giản nữa. Người ta ít nói những lời hoa mỹ, ít khi nói những lời lãng mạn. Nhưng nó lại hiện diện trong những điều rất nhỏ: như mua đúng món người kia thích, tránh nhắc đến điều làm người kia đau lòng, âm thầm gánh phần nặng hơn về mình.

Yêu con tuấn này là một cách đơn giản.

Đơn giản khi mọi thứ không còn phức tạp.

Đơn giản khi mọi người không còn hoàn toàn như trong những ngày đầu tiên.

Người ta dần hiểu rằng: yêu không phải là tìm một người hoàn hảo, mà là chấp nhận tất cả những điều không hoàn hảo của người khác – vì cả hai đều là những người không thể thay đổi.

Tình yêu trỏ nên chỏm hỏn, chỏc hỏn, và thỏc tỏ hỏn. Nó không cỏn đỏc chỏng minh bỏng lỏi nỏi, mà đỏc nuoi đỏng bỏng sỏ đỏng hành.

Cỏ nhỏng cỏp vỏ chỏng sỏng vỏi nhau nhiỏu năm, không còn lỏng mỏn, không còn nhỏng cuỏc hỏn đúng nghĩa. Nhỏng chỏ cỏn ngỏi kia vỏng mỏt, cuỏc sỏng lỏp tỏc thiỏu đi mỏt nhỏp quen thuỏc – mỏt khoỏng trỏng rỏt khó gỏi tên.

Khi vỏ giỏ, tình yêu gỏn nhỏ không còn mỏ mỏng.

Nhỏng xao xuyỏn ngày trỏ lỏng xuỏng, cỏm xúc nhỏ đỏc phỏ bỏi lỏp bỏi cỏa thỏi gian.

Nhỏng chính lúc ỏy, tình yêu lỏi hiỏn ra rõ ràng nhỏt – trong sỏ lỏng lỏ, không lỏi.

Tình yêu tuỏi giỏ không cỏn lỏi thỏ.

Nỏ nỏm trong thỏi quen.

Trong sỏ cỏ mỏt.

Trong viỏc vỏn ngỏi ỏ đỏ, dù không còn nhiỏu điỏu đỏ nỏi.

Vỏ trong viỏc biỏt rỏng: nỏu mình yỏu đi, ngỏi kia vỏn sỏ còn ỏ bên.

Tỏi tỏng đỏc mỏt câu chuyỏn rỏt ngỏn, nhỏng dỏ âm thỏ dài.

Mỏt buỏi sáng ỏ quán phỏ gỏn viỏn K. Hai vỏ chỏng tỏ miỏn trung du vỏ Hà Nỏi khỏm bỏnh cho ngỏi chỏng. Hỏ ngỏi đỏi điỏn nhau, cỏ giỏ vỏ bình thỏn bỏng nhỏng câu chuyỏn vỏn vỏt.

Ngỏi vỏ nỏi nhiỏu hỏn, giỏng cao hỏn – nhỏ đỏ xua đi nỏi lo đỏng siỏt chỏt lỏng ngỏc.

Ngồi chong trọi nơi góc, cười vờ vờ vàng, nhúng ánh mắt đã chùng xuống.

Họ đứng.

Nhưng cả hai đều cố làm mặt vẻ gì nhau: khi nhìn người kia bắt sự hồn.

Chính khoảnh khắc ấy mới là tình yêu – khi hai con người đứng run rẩy, vịn cố đứng thẳng để làm chỗ dựa cho nhau.

Một câu chuyện khác.

Một cả ông ngày nào cũng đến viện dưỡng lão cho vợ ăn sáng. Người vợ đã năm năm không còn nhìn ra ông. Không nhớ tên, không nhớ mặt, không nhớ quãng đời đã đi cùng nhau.

Nhưng ông vẫn đến, đều đặn mỗi ngày.

Khi được hỏi, ông chỉ nói:

“Chỉ cần tôi biết bà ấy là đủ.”

Đó là lúc người ta hiểu rõ: tình yêu đích thực không còn là lãng mạn, cũng không phải là sự đáp trả.

Tình yêu đích thực là sự chân thành.

Là chấp nhận tất cả những gì đã có, đang có – và cả những gì sẽ không bao giờ còn có nữa.

Nó không cần được ghi nhận.

Không cần được gọi tên.

Không cần được đáp lại.

Nó chỉ lòng lị tợn tợn – như mặt trời hòa âm thanh với chính mình.

Đi qua hàng nghìn tầng sâu ấy, con người mới hiểu:

Tình yêu không phải lúc nào cũng rực rỡ.

Những tình yêu thật sự thì luôn bền bền.

Nó không nằm ở cảm xúc mãnh liệt nhất, mà ở sự kiên trì lâu dài nhất – trong bất kỳ hoàn cảnh nào.

Tình yêu duy con người biết học hỏi cái tôi, biết lùi khi rời đi là đáng học, biết thông cảm ngay cả khi không còn nhìn lại đi nữa.

Và đến cuối cùng, khi mọi hào quang rời rạc, khi ký ức phai mờ, khi thân thể yếu dần...

tình yêu chỉ còn lại một hình hài rỗng rỗng:

ở bên nhau, cho đến khi không còn có thể.

- Tình yêu thực sự không phải là chiếm hữu, mà là sự thấu cảm cho những nỗi đau của

nhau. Khi đôi tay không thể ôm lấy người mình thương, trái tim sẽ học cách ôm lấy hình bóng sự đau buồn và lòng biết ơn.

III- HOA LY – VỚI ĐÓNG CẢM THẠCH KHIẾT VÀ KIÊN NHÌN

Hoa ly.

Chỉ nghe tên thôi đã thấy nhè và sáng.

“Ly” – nhẹ lìa xa những đau đớn.

Cũng là sự tinh khiết, cao nhã.

Như một lời chúc lành long lanh đổ vào đời.

Hoa không ồn ào, không phô trương.

Chỉ đứng đó, đáng thương, cánh dày, và một hương thơm sâu, bền, rất riêng.

Mọi màu ly mang một ý nghĩa.

Ly trắng – trong trẻo, thành tâm.

Ly hòng — dẫu dang, yêu thòng.

Ly vàng — m áp, hy vng.

Dù là màu nào, hoa ly vng gi m t v đ p chung:

bi t gi mình gi a cu c đ i nhi u xao đ ng.

Ít ai bi t r ng, đ có m t cảnh ly r c r , hành trình c a nó b t đ u r t l ng l .

T m t c gi ng n m yên trong lòng đ t, hoa c n th i gian đ dài đ tích t sinh l c.

Đ t ph i t i.

N ng v a đ .

N c không th a, không thi u.

Ng i tr ng hoa kiên nh n t ng ngày.

Theo dõi m m non nhú lên.

Che gió khi cây còn y u.

Nâng niu khi n b t đ u căng tròn.

Hoa ly không v i.

Nó l n lên ch m rãi, v ng vàng — nh hi u r ng cái đ p c n th i gian đ thành hình.

Khi thân cây đ c ng cáp, n hoa kh m .

H ng lan r t nh .

Ng i tr ng c t hoa lúc n v a chín t i, đ gi tr n s c s ng cho hành trình ti p theo.

T cánh đ ng, cảnh ly theo xe v ph , v ch hoa, v v i nh ng bàn tay yêu hoa.

R i hoa đ ng yên trong m t căn phòng.

Có th là góc c a s đón n ng s m.

Có thể là một bàn trà nhỏ.

Hoa không nói gì.

Chỉ lòng tôi thả hồn, làm đâu không gian, làm chòm
lời nhỏp sảng.

Nhưng cánh hoa mở ra từng chút một – như nhưc con
người hãy kiên nhẫn với chính mình.

Mình vẫn tin rằng, hoa cũng như mọi cây cỏ, muôn loài,
đâu có một đời sống cảm xúc riêng.

Chúng cảm nhận được sự chăm sóc, bằng một cách
lặng thinh.

Và có lẽ vì thế, hoa lý đáp lời lòng người bằng vẻ đẹp
tinh khiết nhất – như một lời biết ơn không cần nói
thành lời.

Hoa lý hiện diện trong nhicu khoảnh khắc của đời
người.

Trong ngày cuối – hoa mang vẻ đẹp tinh khôi, ấm áp.

Trong những buổi gặp gỡ – hoa nhưc ta vẻ sự trân
trọng.

Và cứ trong những phút tĩnh lặng – hoa vẫn lặng lẽ
đó.

Không biết lý.

Không phô trương.

Chỉ để thanh khiết để nói thay một lời chia xa bình an.

Nhìn hoa lý, mình nghĩ đến đời người.

Có những giai điệu, ta gặp nhưc hoa trong đời tôi.

Âm thầm chầu đợi.

Lặng lẽ tích lũy.

Chắc hẳn đời này, đời trước, đời niếm tin – rồi cũng sẽ đến ngày nở hoa, theo cách riêng.

Khi hoa tàn, hàng vãn còn phảng phất.

Như một lời nhắn nhủ:

Đi đâu đi về đâu không phải là bao lâu, mà là đã mang đi bao nhiêu bình yên.

Và thế là đi.

Trên vãn một kiếp luân hồi.

- Những nở ly cần thời gian để nở, cũng như tôi đã cần 23 năm để hiểu về sự bình an.

Chúng lòng là hoa mà không cần phô trương. Tôi học được rằng: cần kiên nhẫn với chính mình, rồi hàng loạt tâm hồn sẽ tỏa sáng lan tỏa.

IV - CHIỀU BA MÙI TƯ

Trong sáu mươi mùa xuân đã đi qua cuộc đời, đây là lần đầu tiên tôi không về nhà vào ngày ba mươi tư.

Dù rằng, ý nghĩ này đã thoáng qua trong tôi không chút luyến.

Khi các con còn bé, tôi thường nhắc các con giữ gìn gìn, ngăn nắp. Để được phải được sắp xếp hợp lý để đi, đi tìm, đi lấy khi cần. Nhưng khi lớn rồi nghĩ đó là “vượt chướng”, là cứu toàn.

Nhưng tôi tin rằng, một khi đã quen với trật tự, con người ta sẽ khó chấp nhận sự lộn xộn.

Và tôi những đi đâu như bé này, dần dần hình thành nên khả năng sáng, rèn luyện tập duy làm việc khoa học và hiểu quả.

Ngăn nắp không chỉ là cách để một món đồ đúng chỗ.

Mà còn là cách để mình đúng với trí trong cuộc đời.

Con người cũng giống như việc sắp xếp mọi vật. Mọi người, đến một thời điểm nào đó, cần tìm xác định với trí nào là phù hợp và bình yên nhất cho mình – để mình thoải mái, và người thân cũng được an tâm.

Nhiều năm nay, tôi xác định trung tâm sống là thích hợp với mình. Đó, tôi sống trên vùng phồn thịnh còn lại trong sự chăm sóc chu đáo; còn những người thân yêu không còn phải lo âu. Họ có thể yên tâm hoàn thành công việc, trách nhiệm, và những việc riêng.

Số liệu của bạn ấy không phải là xa cách.

Mà là một cách yêu thương khác – yêu thương bằng sự thật và thấu hiểu.

Tôi không về nhà ngày ba mươi Tết.

Những người bạn tôi tìm đến với tôi.

Chiều cuối năm vẫn là khoảnh khắc quý giá và hiếm hoi nhất của mọi gia đình. Vậy mà những anh chị hàng xóm thân thiết như ruột thịt vẫn dành cho tôi phần thời gian thiêng liêng ấy.

Tôi không biết nói gì hơn ngoài hai chữ “cảm ơn” – mà nói bao nhiêu cũng vẫn thấy chưa đủ.

Cảm ơn chị Tĩnh – người chị của xóm, lúc nào cũng ấm áp và bao dung.

Cảm ơn anh Lâm – luôn chu đáo, lòng luôn quan tâm.

Cảm ơn em Hiên – lúc nào cũng sẵn sàng giúp đỡ, không một lời so đo.

Và bố con anh Hai của tôi – mang đến niềm vui tiếng cười của bạn bè thân quen thuở.

Mọi người không quên.

Mọi người mang theo cảm giác bất an trong những ngày này.

Giữa chiều ba mươi không có nhà, tôi bỗng hiểu ra một điều rất đỗi đáng:

Nhà không chỉ là một địa chỉ.

Nhà là nơi có những người tìm đến ta, dù ta đang ở đâu.

Sáu mươi mốt mùa xuân, tôi học được cách sắp xếp để dành cho gần gũi.

Và đến bây giờ, tôi học thêm một điều quan trọng hơn – sắp xếp lòng mình cho bình an.

Ngày ba mươi năm nay không có mái nhà cũ.

Nhưng có đầy đủ yêu thương.

Và như thế, với tôi, vốn là một cái Tết trên vốn và để dành.

- Sự gần gũi không chỉ dành cho để vượt, mà còn dành cho tâm hồn. Vì lẽ vào dịp này là

cách tôi sắp xếp lại cuộc đời mình một cách chi tiết, để tình yêu thương với người thân không bị bào mòn bởi gánh nặng chăm sóc, để tôi được là tôi – một người tốt.

PS:

Đến trang cuối cùng này, tôi hy vọng bạn không còn nhìn thấy một người bình thường tí tẹo chi, mà nhìn thấy một tâm hồn đang tìm do đó cho giữa những khó khăn và thách thức. Cuộc đời tôi giống như một gàu nước đã tắt đèn những người để lại sự trống rỗng của lòng mình.

Bình an không ở đâu xa, nó nằm ngay trong cách ta nhìn nhận những việc xảy ra mình. Tôi hài lòng với "vị trí" hiện tại của mình – một người quan sát tốt, một tác giả viết bằng đôi mắt, và một người cha luôn tràn đầy

lòng biết ơn.

LỜI KẾT: KHI HOA LY ĐÃ TẠO HỌNG

"Còn nếu còn tắt" – và tôi đã tắt những gàu nếu cuội cùng để cuối ly sòng trong chính tâm hồn mình.

Cảm ơn bạn đã đi cùng tôi đến trang cuối cùng này. Hy vọng rằng, khi gặp cuốn sách mới, bạn cũng sẽ tìm thấy một "giọt hồng" nào đó cho riêng mình, để thấy yêu thêm cuộc đời này, dù nó còn nhiều vất vả.

Hà Nội, 2026.

Tác giả: Lê Thị Diệp.